

Yritysvastuuraportoinnin vaikutus tilitoimis- toille

Hanna Rinta-Erkkilä

2024 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Yritysvastuuraportoinnin vaikutus tili- toimistoille

Hanna Rinta-Erkkilä
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
2024

Hanna Rinta-Erkkilä

Yritysvastuuraportoinnin vaikutus tilitoimistoille

Vuosi

2024

Sivumäärä

66

Vihreä siirtymä koskee merkittäväällä tavalla yrityksiä, kotitalouksia ja julkista sektoria. Yritysvastuullisuus jaetaan kolmeen osioon; ympäristölliseen, sosiaaliseen ja hyvään hallintoon. Vastuullisuusraportointi yrityksille on toistaiseksi ollut lakisääteistä vain suuremmille yhtiöille. EU:n kestävyysraportointidirektiivi CSRD-direktiivin voimassaolon jälkeen yritysvastuullisuusraportointi laajenee yli 250 henkilöä työllistäviin yrityksiin, myös alihankintaketjussa mukana olevia pk-yrityksiä veloitetaan raportoimaan vastuullisuudestaan. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia EU:n vastuullisuussäätelyn tuomia mahdollisuuksia taloushallinnonalalle, erityisesti tilitoimistoille. Tavoitteena oli analysoida EU:n vastuullisuussäätelyn vaikutuksia tilitoimistoille, tunnistaa haasteet ja mahdollisuudet sekä arvioida, mitä vastuullisuussäätely voi mahdollistaa tilitoimistoille.

Opinnäytetyön tietoperusta rakentui vihreän siirtymäkäsitteen ympärille, käsitellen kestävä kehityksen määritelmää ja sen keskeisimpiä kohtia. Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä tulevaisuudentutkimuskehystä hyödyntäen. Aineistonkeruumenetelmänä toimi PESTE-analyysi sekä SWOT-analyysi. Lisäksi teetettiin puolistrukturoitu teema-haastattelu kahdelle vihreä tilinpäätös-hankkeeseen osallistuneelle tilitoimisto yrittäjälle. Lopuksi luotiin nelikenttäskenaario tulevaisuuden mahdollisista skenaarioista.

Skenaariotelikenttään nostettiin muutosajureiksi henkilöstön vahva taloudellinen osaaminen sekä teknologian kehittyminen. Syntyi neljä erillistä skenaariota: teknologiapainotteinen taloushallinto, älykkään taloushallinnon visio, perinteinen taloushallinto ja asiantuntija hoitaa kaiken. Opinnäytetyön haastattelut tukivat teoriaa sekä tehtyjä analyyseja hyvin. Yritysvastuullisuutta pidettiin merkityksellisenä asiana toimialalle. Yritysvastuullisuusraportointi yhdessä digitalisaation kanssa voivat kasvattaa kirjanpitäjän strategista neuvonantajan roolia. Taloushallintoala on murroksessa ja yritysvastuullisuusraportointi voi tarjota mielenkiintoisen lisäarvopalvelun tilitoimistoille.

Hanna Rinta-Erkkilä

The Impact of Corporate Responsibility Reporting on Accounting Companies

Year

2024

Pages

66

The green transition significantly affects companies, households and the public sector. Corporate responsibility is divided into three sections: environmental, social and governance. Sustainability reporting for companies has so far only been calculated for larger companies. After the validity of the CSRD directive, corporate responsibility reporting will expand to companies employing more than 250 people, and SMEs involved in the subcontracting chain will also be obliged to report on their sustainability. The purpose of the thesis was to investigate the opportunities brought by the EU's sustainability reporting regulation to the financial administration sector, especially to accounting firms. The goal was to analyze the possibilities of EU's sustainability regulation on accounting firms, and identify challenges and opportunities.

The theoretical framework of the thesis was built around the green transition concept, dealing with the definition of sustainable development and its most important points. The thesis was carried out using a qualitative research method using the future research framework. The data collection methods were PESTE analysis and SWOT analysis. In addition, a semi-structured thematic interview was conducted for two accounting firm entrepreneurs who participated in the Laurea's Green responsibility-project.

Finally, a four-field scenario of possible future scenarios was created. In the scenario field, the strong financial expertise of the personnel and the development of technology were raised as drivers of change. Four separate scenarios were born: technology-oriented financial management, a vision of intelligent financial management, traditional financial management and an expert handling everything. The interviews supported the theory and the analyzes well. Corporate responsibility was considered a relevant issue for the industry. Corporate responsibility reporting together with digitalization can increase the accountant's role as a strategic advisor. The financial administration industry is in transition, and corporate responsibility reporting can offer an interesting value-added service for accounting firms.

Keywords: Green transition, corporate responsibility, sustainability reporting, financial administration

Sisällys

1	Johdanto.....	7
1.1	Opinnäytetyön tausta.....	8
1.2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	9
2	Vihreä siirtymä	10
2.2	Kestävä kehitys.....	11
2.3	Pariisin ilmastopimus.....	13
2.4	Yritysten vastuullisuus.....	13
2.4.1	Yritysvastuuraportointi	16
2.4.2	Creating Shared Value-malli	18
2.5	Donitsitalous	20
3	EU:n vastuullisuussäätely	22
3.2	Kestävän toiminnan luokitusjärjestelmä.....	23
3.3	DNSH-periaate	25
3.4	Tietojen antaminen.....	25
3.5	Välineet.....	28
4	Taloushallintoalan murros.....	29
4.1	Taloushallintoalan nykytilanne	29
4.2	Tilitoimistojen vastuullisuusraportoinnin nykytila.....	30
4.3	Yritysvastuuraportoinnin mahdollisuudet tilitoimistoille	31
5	Tutkimus ja kehittämisasetelma	32
5.1	Tutkimuskysymys	33
5.2	Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruu	34
5.2.1	PESTE-analyysi	36
5.2.2	SWOT-analyysi	37
5.2.3	Teemahaastattelu	37
5.2.4	Nelikenttämatriisi	39
5.3	Aineiston analysointi.....	40
5.4	Tutkimusetiikka	41
6	Opinnäytetyön tulokset.....	42
6.1	PESTE-analyysi.....	43
6.2	SWOT-analyysi	45
6.3	Haastattelut	46
6.4	Skenaariot.....	49
6.4.1	Skenaario 1 - teknologiapainotteinen taloushallinto	50
6.4.2	Skenaario 2 - älykkään taloushallinnon visio.....	51

6.4.3 Skenaario 3 - asiantuntija hoitaa kaiken	52
6.4.4 Skenaario 4 - perinteistä taloushallintoa.....	53
7 Johtopäätökset	55
Lähteet.....	58
Kuviot	66
Taulukot	66
Liitteet	67

1 Johdanto

Vihreä siirtymä koskee merkittäväällä tavalla yrityksiä, kotitalouksia ja julkista sektoria. Yrityksillä on keskeinen rooli yhteiskunnassamme, ne edistävät kehitystä, luovat työpaikkoja ja lisäävät yleistä hyvinvointia. Kulutuksemme maailmanlaajuisesti ei ole kestäväällä pohjalla, kulumme liikaa luonnonvaroja. Tulemme tarvitsemaan pysyviä rakennemuutoksia, jossa vihreä siirtymä voi luoda suuntaa kestävästä talouden ja elinkeinoelämän mahdollistajana.

Ympäristöministeriö (2023) määrittelee vihreän siirtymän muutoksella kohti ekologista kestävästä taloutta ja kasvua. Se ei perustu luonnonvarojen ylikulutukseen, vaan nojaa vähähiilisiin, kiertotaloutta edistäviin ratkaisuihin. Yrityksissä sillä tarkoitetaan investointeja esimerkiksi puhtaaseen energiantuotantoon, uusien palveluiden ja toimintamallien käyttöönottoa. EU:n ilmastotavoitteiden mukaisesti EU:n kasvihuonekaasujen nettopäästöjä pyritään vähentämään vähintään 55 % vuoteen 2030 mennessä. Tämä vaatii lainsäädännön päivytystä ja uusien ohjelmien ottamista käyttöön, jota hallinnoidaan EU:n komission esittelemän 55-valmiuspaketin (Fit for 55) avulla. EU:n on tavoite olla hiilineutraali 2050 mennessä. (Valtioneuvoston kanslia 2023.)

Suomen kestävä kasvuohjelma tukee hallitusohjelman mukaisesti ekologista, sosiaalista ja taloudellista kasvua. Ohjelmalla pyritään vauhdittamaan kilpailukykyä, investointeja, osaamistason nostoa, tutkimusta, kehitystä ja innovaatioita. (Valtiovarainministeriö 2023.) Vihreän siirtymän investointitarve Suomessa vuosina 2020-2050 on arviolta vähintään 100 miljardia euroa, mutta tarve kasvaa vuosittain (Peljo 2022).

Rahoitusmarkkinoiden vihreä murros on kehittynyt nopeasti. Rahoitusmarkkinoilla toimivilta yrityksiltä vaaditaan niin kansainvälisen kuin EU-tason raportointikyvykkyyttä. Raportointivelvollisuudet sekä kyky tehdä kestävyysarvioita tulee olla ajantasaista. Yksityinen sektori on merkittävä toteuttaja vihreän siirtymän toteuttavissa investoinneissa ja innovaatioissa. Kotimainen pk-yrityskenttä ei kuitenkaan ole täysin tietoinen kestävästä rahoituksen vaikutuksista yritysrahoituksen saatavuuteen tai raportointivalmiuksiin. Sääntelyn tulee olla selkeää ja tarkoituksenmukaista. (Vihreän siirtymän rahoituksen työryhmä 2022, 9,12,66.)

Yritystoiminnalle ei enää riitä, että se on kannattavaa, vastuullisuus nousee yhä suurempaan rooliin koskien kaikkia sidosryhmiä. Yritysten velvoittavana standardina on aikaisemmin toiminut tilinpäätösraportointi, kun taas vastuullisuusraportointi on perustunut yritysten vapaaehtoisuuteen. (Kallunki 2022, 223.) Kestävien valintojen tekeminen liiketoiminnassa on tärkeää. EU:ssa valmisteltavana oleva yritys vastuulaki toimii esimerkkinä tapahtuvasta muutoksesta, laki asettaa yrityksille kestävyden ja asianmukaisen huolellisuuden velvoitteen. Lakiesitys edistää kestävästä kehitystä, mutta se kohtaa myös haasteita yritysten keskuudessa, sillä

pienemmillä yrityksillä muutokseen ennakoiminen saattaa olla vaikeaa resurssien vähyiden vuoksi. (Maunula & Sivén 2022, 7.)

Yritysvastuullisuusraportoinnissa ollaan siirtymässä vapaaehtoisesta kohti lakisääteistä raportointia, joka tulee koskettamaan laajempaa osaa yrityksiä. Kestävyysraporttien varmentamisesta tulee pakollista. (Kalliokoski 2023). Eurooppalainen raportointistandardi (European sustainability reporting standard, ESRS) on tullut voimaan 30.6.2023, standardi on voimassa sellaisenaan (Kalliokoski 2023). Uusi yritysten kestävyysraportointidirektiivi (Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD) tulee voimaan portaittain 1.1.2024 alkaen (Komssi 2023).

Vastuullisuusraportointi asettaa tilitoimistoille vaativan tehtävän, erityisesti kun tarkastellaan yritysten ympäristöraportointia. Tämä edellyttää tilitoimistoilta syvällistä paneutumista aiheeseen, erityisesti kykyä ymmärtää ja seurata yritysten tuotantoprosesseja. Tämä ulottuvuus antaa kirjanpitäjille uuden näkökulman työhönsä. Sen sijaan sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten seuraaminen vastaa enemmän kirjanpitäjän olemassa olevaa työtä. Vastuullisuusraportoinnin voisi nähdä tilitoimistoille uutena ja mielenkiintoisena lisäarvopalveluna. (Fredman 2021.) Vihreä tilinpäätös ja vastuullisuus osana vihreää siirtymää- hanke pyrki kasvattamaan ymmärrystä, yhteistyötä ja ennakoita EU:n yritysvastuulain vaateita. (Maunula & Sivén 2022, 5.)

1.1 Opinnäytetyön tausta

Opinnäytetyön aihe syntyi omasta henkilökohtaisesta kiinnostuksesta yritysvastuullisuuteen, erityisesti EU:n näkökulmasta. Yritysten vastuullisuusraportointi on keskellä muutosta, kun vapaaehtoisesta raportoinnista tullaan siirtymään kohti lakisääteistä raportointia. Kestävyysraportoinnin varmentamisesta tulee pakollista, raportointi standardisoidaan ja raportoitavaa joukkoa laajennetaan. Kestävyysraportointidirektiivi (Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD) viedään kansalliseen lainsäädäntöön, direktiivi tulee voimaan portaittain 1.1.2024. Eurooppalainen raportointistandardi (European sustainability reporting standard, ESRS) määrittelee yksityiskohtaiset vaatimukset raportoinnille, standardi on tullut voimaan 30.6.2023. (Kalliokoski 2023.)

Kestävyysraportointidirektiivi tulee koskettamaan yhä laajempaa yritysjoukkoa, myös suurten yritysten raportointivelvoitteet tulevat näkymään pk-yrityksille, vaikka direktiivi ei juridisesti heitä koske. Direktiivin asettamat vaatimukset tulevat näkymään pk-yrityksille, joiden arvoketjuihin kuuluu raportointivelvollinen suurempi yritys, esimerkiksi pankit tulevat vaatimaan raportointia rahoituskeskusteluiden tueksi. Pk-yrityksille raportoinnille ei ole standardimuotoa, raportointistandardeja pyritään kehittämään pk-yrityksille. On kuitenkin huomioitava, että kestävyysraportointidirektiivin alaisilla yrityksillä voi olla velvoite lopettaa yhteistyö, mikäli direktiivin edellyttämiä tietoja ei pystytä arvoketjusta varmentamaan. (Suomen yrittäjät 2023.)

Opinnäytetyössä on haluttu tarkastella tilitoimistojen suhtautumista yritysvastuuraportointiin liittyen, mitä mahdollisuuksia lainsäädännön mukana tuomat velvollisuudet voivat tarjota toimialalle. Opinnäytetyön taustaa tarkastellaan avaamalla vihreän siirtymän keskeisiä viitekehysjä sekä EU:n vastuullisuussäätelyä. Lopuksi käsitellään taloushallintoalan nykytilannetta ja vastuullisuusraportoinnin tuomia mahdollisuuksia.

Laurean ammattikorkeakoulun vihreä tilinpäätös ja vastuullisuus osana vihreää siirtymää-hankkeen päätavoitteena oli kehittää pienten ja keskisuurten tilitoimistojen muutoskyvykkyyttä ja luoda uusi palvelutoimintamalli vastuullisuuteen ja vihreään talouteen liittyen. Hanke oli aktiivisesti toiminnassa 1.9.2021-31.8.2023. Hanke keskittyi Uudenmaan, Päijät-Hämeen ja Etelä-Karjalan alueilla toimiviin tilitoimistoihin. (Vihreä vastuu -hanke: Vihreä tilinpäätös ja vastuullisuus osana vihreää siirtymää 2021.) Liityin hanketyöhön sen loppumetreillä. Pystyin hankkeen kautta saamaan tilitoimistoja mukaan opinnäytetyön haastatteluosuuteen.

Laurean vihreä tilinpäätös ja vastuullisuus osana vihreää siirtymää-hankkeen uuden palvelumallin luomisen ja kehittämisen tarvetta tilitoimistoille kasvatti erityisesti EU:ssa valmistelussa oleva yritysvastuulaki. Palvelutoimintamallin avulla tilitoimistot pystyvät toteuttamaan asiakkailleen vihreän tilinpäätöksen ja vastuullisuusraportoinnin toimialasta riippumatta. Tavoitteena oli kasvattaa tilitoimistojen henkilökunnan vihreän talouden valmiuksia. (Helsingin seudun kauppakamari 2021.) Tällä hetkellä vain harva tilitoimisto Suomessa tarjoaa vastuullisuusraportointiin ja vihreään tilinpäätökseen liittyviä palveluita (Vihreä vastuu 2022).

Hankkeen päätavoitteena oli kehittää pienten ja keskisuurten yritysten muutoskyvykkyyttä vihreän talouden suhteen. Tämä auttaa tilitoimistoja ymmärtämään vihreää taloutta, että asiakkaiden tilinpäätösten ja vastuullisuusraportoinnin ymmärtäminen toimialasta riippumatta paranee. Toisena tavoitteena oli kasvattaa tilitoimistojen ja henkilöstön muutoskyvykkyyttä ja valmiuksia. Tilitoimistot osallistuivat hankkeeseen tasavertaisina ja pyrkivät yhteiskehittämään ja reflektoimaan vihreä talouden tavoitteita. Tämä johti kolmanteen tavoitteeseen, jossa pyrittiin kasvattamaan vastuullisuuden palveluvalikoimaa sekä tunnistamaan uutta tarvittavaa osaamistarvetta vihreän tilinpäätökseen ja vastuullisuusraportointiin liittyen. Hankkeen neljäs tavoite oli luoda uusi neutraali ja yhdenmukainen vihreän tilinpäätöksen ja vastuullisuusraportoinnin palvelumalli. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2023.)

1.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, mitä mahdollisuuksia EU:n vastuullisuussäätely tuo taloushallinnon alalle, erityisesti tilitoimistoille, jotka osallistuivat Laurean vihreä vastuullisuus-hankkeeseen. Opinnäytetyön aktiivinen työstäminen kohdistui Laurean vihreä vastuullisuus-hankkeen päättymisen jälkeiselle ajalle, syksylle 2023, tämän myötä hankkeeseen osallistuneiden tilitoimistojen tietotaso yritysvastuuraportoinnin vaikutuksista omaan liiketoimintaansa oli kasvanut. Opinnäytetyön tarkoituksena oli analysoida EU:n vastuullisuussäätelyn vaikutuksia

tilitoimistoille, tunnistaa haasteet ja mahdollisuudet sekä arvioida, millaisia etuja vastuullisuussääntely voi tarjota tilitoimistoille. Koska useimpien tilitoimistojen yritysten keskikoko on 2 henkilöä (Taloushallintoliitto 2023b.), alaa voidaan pitää pääosin pienyritysvoittoisena. Yritysvastuuraportoinnin tuomat tulevaisuuden mahdollisuudet alalle ovat kiinnostava tutkimuskohde.

Opinnäytetyön tietoperusta rakentui kolmeen eri osioon. Ensimmäinen osio keskittyi vihreän siirtymän käsitteen ympärille, käsitellen kestävän kehityksen määritelmää ja sen keskeisimpiä kohtia. Lisäksi perehdyttiin yritysten vastuullisuuteen ja uuden kestävän talousjärjestelmän käsitteeseen vuosikymmenelle. Toisessa osiossa tarkasteltiin EU:n vastuullisuuslainsäädäntöä, sen vaikutusta suomalaiseen yritysmaailmaan ja voimaantumisen aikataulua. Kolmannessa osiossa tarkasteltiin taloushallintoalan, erityisesti tilitoimistojen nykytilannetta sekä yritys vastuullisuusraportoinnin tuomia mahdollisuuksia alalle.

Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä. Aineistonkeruumenetelmänä toimi PESTE-analyysi sekä SWOT-analyysi, jotka antoivat yleiskuvaa toimintaympäristön tilanteesta sekä auttoivat tunnistamaan keskeisiä ulkoisia tekijöitä, riskejä ja mahdollisuuksia. Lisäksi teetettiin puolistrukturoitu teemahaastattelu kahdelle vihreä tilinpäätös-hankkeeseen osallistuneelle tilitoimisto yrittäjälle. Haastatteluilla pyrittiin luomaan syvempää ymmärrystä toimialan nykytilanteesta sekä sen tulevaisuuden mahdollisuuksista. Lopuksi luotiin nelikenttäskenaario tulevaisuuden mahdollisista skenaarioista.

2 Vihreä siirtymä

2.1 Vihreän siirtymän määritelmä

Ympäristöministeriö (2023) määrittelee vihreän siirtymän muutoksella kohti ekologista kestävää taloutta ja kasvua. Vihreän siirtymän ei tule perustua luonnonvarojen ylikulutukseen, vaan sen tulee tukea vähähiilisiä, kiertotaloutta edistäviä ratkaisuja. Yrityksissä sillä tarkoitetaan investointeja esimerkiksi puhtaaseen energiantuotantoon, uusien palveluiden ja toimintamallien käyttöönottoa. Vihreä siirtymä tulee vaatimaan yhteiskunnallisesti kokonaisvaltaista järjestelmätason muutosta ja talouden rakenteiden uudistamista. (Vihreän siirtymän rahoituksen työryhmä 2022, 8.)

Saavuttaaksemme kestävyystavoitteen, tulemme tarvitsemaan isoja lisäinvestointeja sekä julkisen ja yksityisen sektorin panosta lähes jokaisella yhteiskunnan sektoreilla. YK:n Sustainable Development Solutions Network (SDSN) arvioi, että saavuttaaksemme kestävän kehityksen tavoitteemme edellyttää se globaalisti 2,4 biljoonan dollarin lisäinvestointeja vuosittain. Suurin osa, 1,6 biljoonaa, vaaditaan infrastruktuurin investointeihin. Saavuttaaksemme Pariisin sopimuksen mukaisen energia- ja ilmastopoliittisen tavoitteen, vaatii se EU-maissa vuosina 2021-

2030 vuosittain 240 miljardin euron lisäinvestoinnin vähähiiliseen talouteen. Lukema on sitäkin suurempi, mikäli siihen lasketaan muiden ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi vaadittavat investoinnit ja liikenneinfrastruktuurin vaadittava kehittäminen. (Härmälä ym. 2021, 71-72.)

Merkittävä osa vihreään siirtymään liittyvistä investoinneista ja innovaatioista toteuttaa yksityinen sektori. Useat yritystoimijat asettavat hiilineutraalisuustavoitteita toiminnalleen, jonka lisäksi kestävä rahoituksen sääntely valtavirtaistaa rahoitusmarkkinoita. Vihreä siirtymä rahoitetaan ensisijaisesti yksityiseltä sektorilta, julkinen rahoitus toimii investoinneissa vipuvaikutuksella, sillä sen tehtävä on tukea ja vauhdittaa vihreää siirtymää erilaisin poliittisin keinoin ennakoivalla lainsäädännöllä, infrastruktuurilla ja julkisella rahoituksella. Rahoituksen tulee keskittyä vihreää siirtymää tukevaan toimintaan ja investoinneissa on hyödynnettävä eri rahoituslähteitä ja riskinjakoinstrumentteja esimerkiksi EU:n eri tukiohjelmilla tai markkinaehtoisella EU-rahoituksella. (Vihreän siirtymän rahoituksen työryhmä 2022, 12.)

Vihreä siirtymä on myös mahdollisuus, Climate leadership Coalition ja konsulttityhtiö Boston Consulting Groupin tekemässä tutkimuksessa arvioidaan vihreän siirtymän tuovan Suomelle noin 85-100 miljardin euron vientitulot vuoteen 2035 mennessä. Tutkimuksen mukaan Suomella on mahdollisuus menestyä viidessä vihreän siirtymän alueessa: dekarbonisaatioteknologia ja -palvelut, kiertotalouden akut ja vihreät metallit, biopohjaiset tuotteet ja materiaalit, vihreää vetyä hyödyntävät ratkaisut ja nettopositiivinen asuminen. Lisäksi tutkimuksella pystyttiin löytämään uusia mahdollisuuksia kestävä kasvun vientiin: ruokaproteiinit, hävikin ja jätteen vähentämisen älykkäät ratkaisut ja Suomen laivaliikenteen päästöjen vähentämiseen vaadittava erikoisosaaminen. (Climate Leadership Coalition 2023.)

Vihreän siirtymän keskeinen ajuri on sähköistyminen, päästövähennyksiä saavutetaan siirryttäessä fossiilisista polttoaineista päästöttömään sähköön. Alkuun päästövähennyksiä tullaan saavuttamaan energiatehokkuuden, bioraaka-aineiden ja suoran sähköistämisen kautta. Pitkällä aikavälillä tämä tuo vedyn kasvavan roolin. Sähkön kysynnän arvioidaan kaksinkertaistuvan vuoteen 2050 mennessä, jopa kolminkertaistuvan, mikäli vedyn käyttö kasvaa voimakkaasti. (Peljo 2022.)

2.2 Kestävä kehitys

YK:n Brundtlandin komissiosta lähti liikkeelle vuonna 1987 prosessi, joka on edennyt maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaan jatkuvaan ja ohjattuun yhteiskunnalliseen muutokseen. Sen päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvän elämisen edellytykset. Kestävä kehitys jaetaan kolmeen osaan: ekologinen kestävyys perusehtona on biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien toimivuuden säilyttäminen, jonka lisäksi ihmisen taloudellisen ja aineellisen toiminnan sopeuttaminen pitkällä aikavälillä luonnon kestävyys. Toinen kestävä kehityksen näkökulmista on taloudellinen kestävyys, joka on sisällöltään ja laadultaan tasapainoista kasvua, se ei perustu pitkällä aikavälillä velkaantumiseen tai

varantojen hävittämiseen. Kolmantena sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys haluaa taata hyvinvoinnin edellytykset sukupolvilta toisille. Se pyrkii vastaamaan haasteisiin jatkuvasta väestönkasvusta, köyhyydestä, ruoka- ja terveydenhuollosta, sukupuolten välisestä epätasa-arvosta ja koulutuksen järjestämisestä. (Ympäristöministeriö 2023c.)

Kuva 1: YK:n kestävän kehityksen 17 tavoitetta (United Nations 2023b).

YK:n jäsenmaat sopivat New Yorkissa järjestetyssä huippukokouksessa 2015 kestävän kehityksen tavoitteet ja toimintaohjelman, YK:n Agenda 2030, jonka on tarkoitus ohjata kestävän kehityksen ponnisteluita vuoteen 2030 saakka. Sopimus sisältää 17 erilaista tavoitetta, joka jakautuu 169 alatavoitteeseen. (Kuntaliitto 2023.) Tavoitteiden toteutumista seuraa yli 200 globaalia mittaristoa, jonka lisäksi valtioilla on omia kansallisia indikaattoreita (Ulkoministeriö 2023).

Yksityinen sektori on keskeinen kestävän kehityksen haasteiden ratkaisemisessa, sillä yritystoimintaan sisältyy merkittäviä sosiaalisia ja ympäristöllisiä vaikutuksia. YK on nostanut yksityisen sektorin ja sitä kautta yritysten merkityksen kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Yritysten vastuullisuus on myös yhteiskunnallisesti tärkeää, sen vaikutuksia on pyritty ohjaamaan pakottavalla lainsäädännöllä sekä raportoinnin kehittämällä. (Mäkelä 2021, 81.).

Yritysten vastuullisuusraportointi rajoittuu usein kirjanpitolain vaatimiin määrämuotoisiin raportointistandardeihin, numeeriseen ja rahamääräiseen muotoon. Tietoisuuden lisääntyminen ilmastonmuutoksesta, taloudellisesta ja sosiaalisesta eriarvoisuudesta sekä monista kestävän kehityksen haasteista kiinnittää huomion nyky-yhteiskunnan tarpeisiin yritysraportoinnissa. Mäkelä (2021, 78) käyttää The Guardian (2019, 2017) tilastoa, jossa 100 suuryritystä aiheuttaa 70 prosenttia kaikista kasvihuonepäästöistä ja pelkästään 20 yritystä aiheuttaa 35 prosenttia maapallon kaikista kasvihuonepäästöistä. (Mäkelä 2021 77-78.)

2.3 Pariisin ilmastopöytäkirja

Osana ilmastomuutoksen torjuntaa maailman johtajat saavuttivat Pariisin YK:n ilmastomuutoskonferenssissa (COP21) läpimurron, historialliseksi kutsutun, 12. joulukuuta 2015 solmitun Pariisin sopimuksen. Sopimus toimii pitkäaikaisena toiminnan tavoitteita ohjaavana elementtinä ja maiden sitoumuksia tarkastellaan viiden vuoden välein. Sopimus sitoo oikeudellisesti ja se sitoo kansainvälisesti 194 sopimusosapuolta. (United Nations 2023.)

Pariisin sopimuksen ensimmäinen kokonaistarkastelu tehdään 2023. Kaikilta sopimuksen osapuolilta odotetaan kunnianhimoisia toimia ilmastomuutoksen sopeutumiseksi, osapuolia sitoo velvollisuus valmistella kansallinen panostus viiden vuoden välein ja tavoitetta on päivitettävä entistä kunnianhimoisemmaksi. Sopimus ei varsinaisesti sisällä määrällisiä päästövähennysvelvoitteita, osapuolet ovat sopimuksessa sitoutuneita valmistelevaan, tiedottamaan, ylläpitämään ja saavuttamaan peräkkäiset kansalliset päästötavoitteensa. (Ympäristöministeriö 2023b.)

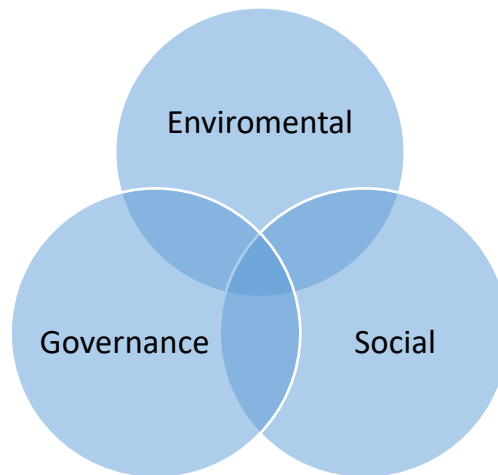
Pariisin sopimus täydentää vuonna 1992 solmittua YK:n ilmastomuutosta koskevaa puitesopimusta (Ympäristöministeriö 2023b). Yhdistyneiden kansakuntien ilmastomuutosta koskeva puitesopimus allekirjoitettiin Riassa vuonna 1992 154 maan kesken. Kioton pöytäkirja lisättiin sopimukseen vuonna 1997. Osapuolikonferenssi (COP) on päättävä elin puitesopimuksessa. (Yhdistyneet kansakunnat 2023.)

EU:n ilmastopolitiikka ohjaa sekä alueen yhteisiä, että jäsenmaiden omia toimia ilmastomuutoksen hillitsemiseksi. EU:n ilmastopolitiikka pohjautuu YK:n ilmastopöytäkirjaan ja Pariisin ilmastopöytäkirjaan. EU on aktiivinen toimija kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa sekä suurin kehitysmaiden ilmastotoimien rahoittaja. EU on sitoutunut ja ilmoittanut Pariisin sopimuksessa vähentämään kasvihuonepäästöjä 55 prosenttia vuoteen 2030 mennessä vuoden 1990 tasosta. EU tavoittelee olevansa ensimmäinen ilmastoneutraali maanosana vuoteen 2050 mennessä. (Ympäristöministeriö 2023c.)

2.4 Yritysten vastuullisuus

Yritysvastuu jaetaan kolmeen kokonaisuuteen: ympäristöllisiin (environmental), sosiaalisiin (social) ja hyvään hallintoon (governance). Yritysvastuu on laaja käsite ja se rakentuu usein useista eri kokonaisuuksista, sitä käytetään usein vaihtoehtoisesti myös vastuullisuudessa, sosiaalisesti, yhteiskunnallisesti tai taloudellisesti vastuullisissa investoinneissa (Dolan & Barrero Zalles 2021, 27.)

Vastuullisuusraportointi on toistaiseksi lakisääteistä vain pörssilistatuille ja suuryrityksille, mutta moni yritys törmää siihen ennemmin tai myöhemmin. EU:n taksonomia asetus tulee vaikuttamaan jatkossa pk-yritysten rahoituskustannuksiin yritysten vastuullisuuden ja vastuullisuusraportoinnin perusteella, jonka lisäksi suuryritysten on pakko raportoida alihankintaketjunjensa vastuullisuudesta. Tällöin alihankintaketjussa mukana olevia pk-yrityksiä veloitetaan raportoimaan vastuullisuudestaan. (Taloushallintoliitto 2023a.)

Kuvio 1: ESG-malli mukaillen (Taloushallintoliitto 2023a).

Kirjanpitolaki velvoittaa kirjanpitovelvollista huolehtimaan: ympäristöasioista, sosiaalisista asioista, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta ja korruption ja lahjonnan torjunnasta (Taloushallintoliitto 2023a). ESG-malli keskittyy vastuullisuuteen usein ilman investointinäkökulmaa. ESG-kriteerit auttavat yritystä määrittelemään heidän oman toimintansa tason. (Dolan & Barrero Zalles 2021, 31.)

Taulukko 1: ESG-raportoinnin kehittämisen kohteet ja mittarit (Fredman 2022b).

Enviroment	Social	Governance
Kasvihuonepäästöt	Työtapaturmien määrä	Riskienhallinnan tehokkuus
Syntyneen jätteen määrä	Sairaspoissaolojen määrä	Lahjonnan välttäminen
Raaka-ainekäytön tehokkuus	Henkilöstön tasa-arvo mittarit	Taloudellisen toiminnan tehokkuus
Sanktiot ympäristörikkomuksista	Virheellisten tuotteiden määrä	Whistleblower-järjestelmän käyttöönotto
Elintarvikeraaka-aineiden kannan kestävyys	Henkilöstön kehitysohjelmien edistyminen	
	Hankintojen paikallisuus	
	Yrityksen maine ja arvostus toimipaikkakunnalla	
	Hyväntekeväisyysprojektit	

Taulukossa (1) on kuvattu ESG-raportoinnin kehittämisen kohteita ja mittareita. Jokainen raportoitava mittari on jollainlailla kytketty yrityksen tavoitteisiin. Tavoitteet voivat olla lyhyemmän tai pitkän aikavälin tavoitteita, joiden edistymistä tarkastellaan vuosittain. (Fredman 2022b.) Ympäristölliset tekijät mittaavat yrityksen toimintaa luonnonsuojelullisesta sekä luonnonmoninaisuuden turvaamisen näkökulmasta. Sosiaaliset tekijät mittaavat yrityksen vastuullisuutta työntekijöidensä sekä sidosryhmiensä toiminnassa. Hyvä hallinto tekijät mittaavat yrityksen johdon ja hyvän hallinnon kriteereitä toiminnassa. ESG-kriteerien tarkastelu kokonaisuutena on tärkeää, joskin yrityksillä on erilaisia painotuksia eri toimialoilla, miten paljon kukin kriteeri näkyy heidän arjessaan. ESG ei pidä ajatella erillisinä osioina, joita tarkastellaan erikseen, vaan tietoisina kokonaisuuksina, jotka näkyvät yrityskulttuurissa. (Dolan & Barrero Zalles 2021, 32-33.)

2.4.1 Yritysvastuuraportointi

Yritysvastuuraportti nykymuodossaan voidaan katsoa yleistyneen 15-20 vuotta sitten. Yritysvastuuraportti syntyi yritysten vastatessa sidosryhmiensä kasvavaan tietoisuuteen kestävä kehityksen merkittävistä haasteista. Vasta viime vuosina lainsäädäntö on kehittynyt pakottavan yritysvastuuraportoinnin suuntaan. (Mäkelä 2021, 3). Yritysvastuullisuusraportoinnissa ollaan siirtymässä vapaaehtoisesta kohti lakisääteistä raportointia, joka tulee koskettamaan laajempaa osaa yrityksiä. Kestävyysraporttien varmentamisesta tulee pakollista. (Kalliokoski 2023).

Yritysvastuuraportointi tarjoaa monenlaisia erilaisia rooleja, yritysvastuuraportointi tarjoaa informaatiota sijoittajien päätöksenteolle ja tukee yhteiskunnallista kestävyys siirtymää. Raportointi myös tukee yrityksen sisäisiä vastuullisuusjohtamisen prosesseja ja kirkastaa yrityksille vastuullisuuden olennaiset tekijät. Vastuullisuusraportoinnilla voidaan käsittää olevan merkitystä myös sidosryhmäyhteistyössä, jolloin se osallistaa sidosryhmiä yrityksen päätöksentekoon. 5 Keskeisimpiä yritysvastuuraportoinnin tarkoituksia on tarjota tietoa yrityksen sosiaalisista ja ekologisista riskeistä sekä kestävä kehityksen haasteista, miten riskejä hallitaan ja mitä haasteet yritykselle aiheuttavat. (Mäkelä 2021, 6).

Vuonna 2013 Sitra (2013, 6) kirjoitti, että vastuullisuus on muuttumassa kulun sijaan investoinniksi, joka maksaa itsensä takaisin pitkällä aikavälillä moninkertaisesti. Vastuullisuusstrategia voi tuottaa nopeaa taloudellista hyötyä, kun kestävä kehitys kytketään strategiaan uusista markkinoista, joilla ratkaistaan yhteiskunnallisia ongelmia. Perinteinen yritysvastuuraportointi on syntynyt yritysmaailman reaktiona ulkoisiin paineisiin mahdollisista epäeettisistä toiminnoista. Yritykset halusivat osoittaa olevansa sijoittajiensa ja asiakkaidensa luottamuksen arvoisia, jolloin välineiksi osoittautui erilaiset yritysvastuuraportit ja tuotteille sekä tuotantoprosesseille myönnettävät ympäristösertifikaatit.

Maailmanlaajuisesti on olemassa viisi organisaatiota, joiden viitekehykset ja standardit ohjaavat suurinta osaa kestävyden raportoinnista: 1. CDP on maailmanlaajuinen voittoa tavoitteilematon organisaatio, joka ohjaa yrityksiä vähentämään kasvihuonepäästöjään, suojelemaan vesivaroja ja metsiä, 2. Climate Disclosure Standards Board CSDSB on kansainvälinen liitto yritysten ja ympäristöjärjestöjen kesken, jossa on sitouduttu edistämään ja sovittamaan yhteen liiketoiminnan raportointimallia, jossa luonnonpääoma ja taloudellinen pääoma on yhtä arvostettuja, 3. Global Reporting Initiative GRI on itsenäinen kansainvälinen organisaatio, joka auttaa yrityksiä ja muita organisaatioita viestimään ympäristövaikutuksistaan, 4. International Integrated Reporting Council IIRC globaaliin liittoon kuuluu sääntelijöitä, sijoittajia, yrityksiä, kirjanpitäjiä ja kansalaisjärjestöjä, liitto edistää arvonluonnin viestintää yritysvastuuraportoinnin kehityksessä ja 5. Sustainability Accounting Standards Board SASB yhdistää yritykset ja sijoittajat kestävyden taloudellisista vaikutuksista, standardit ovat toimialakohtaisia ja ne on suunniteltu päätöksentekoon. (CDP 2023.)

Vastauksena raportoinnin läpinäkyvämmälle mittaukselle ja kestävyysraportoinnin yhdenmukaisuudelle viisi edellä mainittua organisaatiota julkaisivat yhdessä jaetun näkemyksen elementteistä, jotka ovat tarpeellisia kattavamman yritysraportoinnin saavuttamiseksi. Yhteistyöllä tavoiteltiin yhtenäistä markkinasuuntaa, miten organisaatioiden viitekehykset ja standardit voivat täydentää toisiaan sekä luomalla yhteisen vision, miten täydentää taloudellisten yleisesti hyväksytyjen tilinpäätösperiaatteita (Financial GAAP). Yritysvastuuraportoinnissa korostuu merkityksellisyys yritykselle itselleen kuin sidosryhmille, vaikutus taloudellisiin, ympäristöllisiin ja yhteiskunnallisiin asioihin palvelee laajaa käyttäjäkuntaa. Yritysvastuuraportointi on tärkeää ymmärtääksemme vastuullisuuden, taloudellisen riskin ja vastuullisuuden tarjoamat mahdollisuudet, myös regulaattoreilla on kasvava halu vastata yritysvastuullisuusraportoinnin kysyntään. Raportoidusta tiedosta hyödytään eniten, kun se on johdonmukaista, vertailukelpoista ja luotettavaa. Raportointikehyksillä ja standardeilla voidaan mahdollistaa yrityksille tiedon raportointi, joka täyttää nämä ominaisuudet. (Statement of Intent to Work Together Towards Comprehensive Corporate 2020, 3-9.)

Eurooppalainen raportointistandardi (European sustainability reporting standard, ESRS) on tullut voimaan 30.6.2023, standardi on voimassa sellaisenaan (Kalliokoski 2023). Uusi yritysten kestävyysraportointidirektiivi (Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD) tulee voimaan portaittain 1.1.2024 alkaen (Komssi 2023).

- 1.1.2024 suuret, yleisen edunkannalta merkittävät yhteisöt, jotka ovat raportoineet aikaisemman taloudellisen tiedon (NFI) mukaan.
- 1.1.2025 muut kirjanpitovelvolliset, jotka täyttävät vähintään kaksi ehtoa kolmesta: taseen loppusumma on vähintään 20 miljoonaa euroa, liikevaihto vähintään 40 miljoonaa euroa tai henkilöstön määrä on vähintään 250 henkilöä.
- 1.1.2026 listatuille pienille ja keskisuurille yrityksille sekä vapaaehtoisena muille pk-yrityksille.
- 1.1.2028 EU:n ulkopuolisille yrityksille, joilla kaupankäyntiä EU:ssa. (Kalliokoski 2023).

Global Reporting Initiative (GRI) loi yhtenäisen hyväksytyyn toimintamallin yritysvastuun raportointiin. (Sitra 2013, 9.) GRI näkökulma keskittyy yritysten ESG-vaikuttavuuteen. GRI-standardit edistävät organisaatioiden läpinäkyvyyttä, raportointistandardit ovat vapaassa käytössä yrityksillä. (Dolan & Barrero Zalles 2021, 22.) Tällä hetkellä valtaosa suuryrityksistä ja listayhtiöistä perustaa vastuullisuusraportoinnin GRI-standardiin (Global reporting initiative). Uusi CSRD-direktiivi linkittyy kirjanpitolakiin, mikä tulee korostamaan taloushallinnon roolia raportoinnissa. Pohjoismaiset taloushallinnon liitot ovat yhteistyössä kehittäneet kestävyysraportoinnin standardin myös pienille ja keskisuurille yrityksille, NSRS-standardi (Nordic Sustainability Reporting Standard). (Taloushallintoliitto 2022a.)

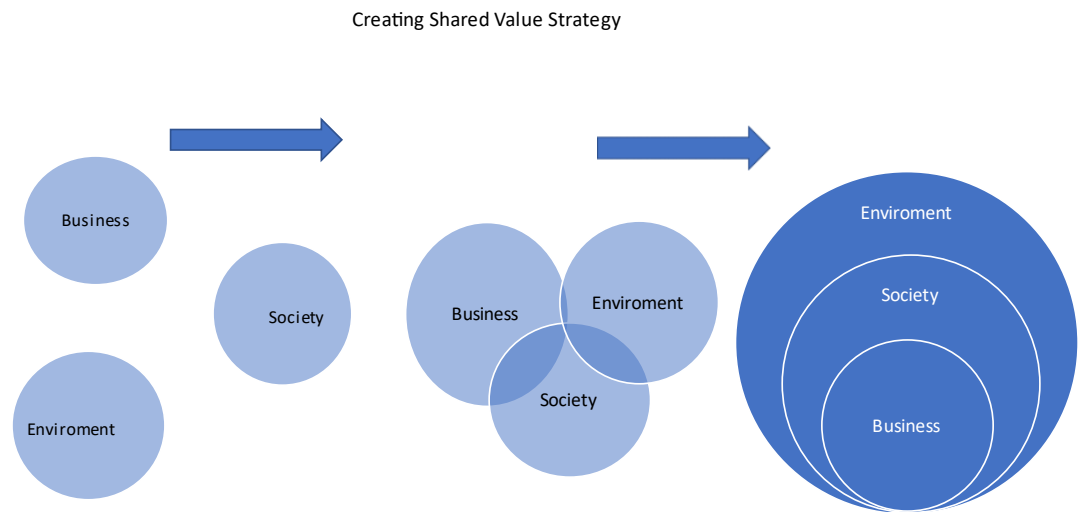
Suomessa tilintarkastajayhteisöt ovat tarjonneet yrityksille vastuullisuusraportoinnin avustamista ja tuottamista ulkoistettuna palveluna. Tilitoimistojen osalta haastetta löytyy enemmän, sillä useimpien tilitoimistojen asiakaskunta koostuu pk-yrityksistä, joille vastuullisuusraportointi ei ole vielä lakisääteinen velvoite. Vastuullisuusraportoinnin tuottaminen vaatii tilitoimistoissa resurssien ohjausta, mahdollisesti omaa tiimiä, jolloin mietittäväksi tulee, onko vastuullisuusraportoinnin tuottaminen tilitoimistoille kannattavaa. Yhtenä ratkaisuna ongelmaan Fredman (2022a) esittää taloushallinnon verkostoitumista. Suomessa on useita vastuullisuusraportointiin panostavia konsulttifirmoja. (Fredman 2022a.)

Tulevaisuudessa raportointivelvoite tulee kattamaan yhä pienempiä yrityksiä. Useimmille pienille ja keskisuurille yrityksille ESG-raportointi ei ole vielä tuttua ja monille kirjanpitäjä saattaa olla ainoa ulkopuolinen neuvonantaja.

2.4.2 Creating Shared Value-malli

Yhteiskuntavastuulla tarkoitetaan, että yritys ottaa toiminnassaan huomioon vastuullisuuden. Yhteiskuntavastuu merkitys on kasvattanut sen yhdeksi yrityksen liiketoiminta-alueeksi ja osaksi yrityksen päivittäistä työtä. Yhteiskuntavastuu edellyttää, että yritys on tietoinen vaikutuksestaan yhteiskuntaan sosiaalisen, ekonominen ja yhteiskunnallisen näkökulman mukaisesti. Yhteiskuntavastuulla on suuri merkitys creating shared value (CSV) käsitteeseen. (Dolan & Barrero Zalles 2021, 27-28)

Yritysvastuuraportoinnista hyötyy pitkiä tuotantoketjuja hyödyntävät yritykset. Michael Porter ja Mark Kramer loivat käsitteen creating shared value (CSV), eli yhteisen arvon luominen, joka muutti tapaa ajatella yrityksen roolia yhteiskunnassa. Käsite perustuu ajatukseen, että yritys luo yhteistä arvoa muiden toimijoiden kanssa, yritykselle yhteinen arvo konkretisoituu taloudellisena tuotantona ja yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisena. Yhteinen arvo ei valu voittona yrityksen ulkopuolelle, vaan yritys hyötyy arvoa tuottavista kestävästä uusista tuotteista, palveluista ja asemansa vahvistamisesta paikallisesti. (Sitra 2013,9.)

Kuvio 2: CSV-strategia (Helkkula 2021).

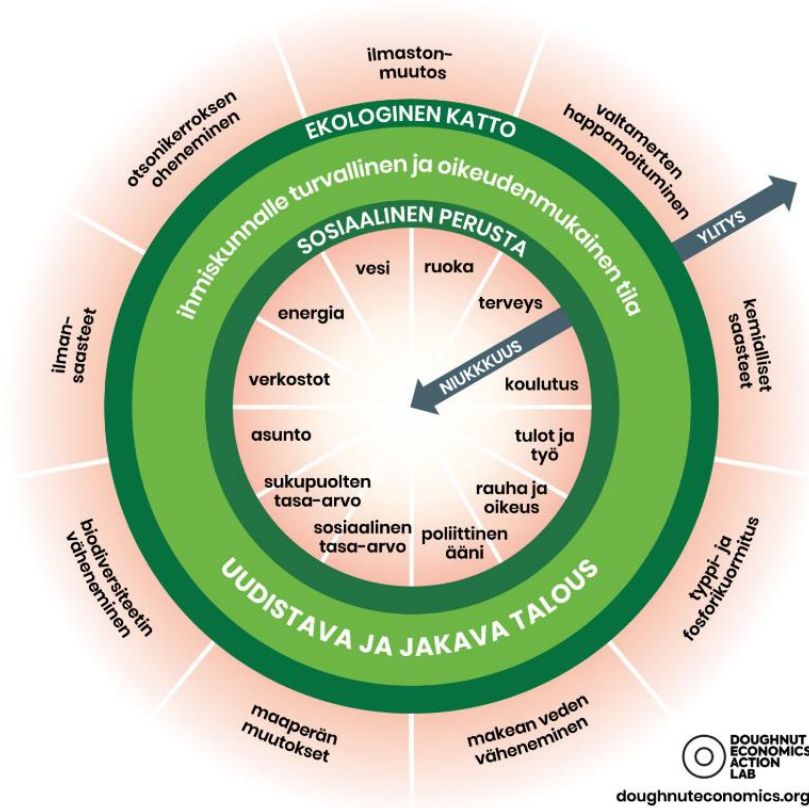
Kuviossa 2. on esitelty CSV-strategia. CSV-strategian ytimessä yrityksen strategiatyössä ei keskitytä tarkastelemaan ainoastaan kilpailukykyä ja suunnitelmia asiakkaiden arvonluonnista, vaan arvoa luodaan laajasti eri sidosryhmille ja yhteiskunnalle. Mallia kohtaan on esitetty myös kritiikkiä, lähestymistapa soveltavana käytännön strategiaprosessina nähdään paljon monimutkaisempaa. Avaus on kuitenkin merkittävä uuden ajattelutavan alku, vuonna 2019 maailman suurimpien yhtiöiden 181 pääjohtajaa totesi Business Roundtable-järjestön julkilausumana, että yrityksen perimmäinen tavoite ei ole pelkästään palvella osakkaitaan, vaan luoda arvoa kaikille sidosryhmille. (Helkkula 2021.) Myöhemmin talouslehti The Financial Times lausui poikkeuksellisen julkilausumana, että kapitalistinen järjestelmä on uudelleen rakennettava, ellei resetoitava. Lehden mukaan kapitalismi ei enää toimi, lehti ei kuitenkaan irrottanut uskoaan vapaaseen markkinatalouteen. (Angeria 2019.)

Porter ja Kramer tiedostivat, että yritys vastuualoitteet saattavat toisinaan asettaa liiketoiminnan ja yhteiskunnan toisiaan vastaan, unohtaen, että ne toimivat vuorovaikutuksessa keskenään. Tämä voi lisätä sosiaalisen vastuun kustannuksia sekä sääntelyn taakkaa ulkoisesti asetettujen standardien kautta. Yrityksen yhteiskuntavastuun implementointi voi myös tuntua yleisluonnolliselta enemmän kuin strategiselta. Kuitenkin CSV-malli pyrkii rakentaa sosiaalisesti vastuullisia arvoketjua yritysten strategiaan edistääkseen sen kilpailullista hyötyä. (Dolan & Barrero Zalles 2021, 20.)

2.5 Donitsitalous

Suomalaiset ovat yksi maailman eniten kuluttavista kansoista. Vuonna 2023 kulutimme oman osuutemme maapallon vuotuisista luonnonvaroista kolmessa kuukaudessa. WWF (2023) selvittää, että ylikulutuspäivällä tarkoitetaan sitä päivää, kun kulutus ylittää laskennallisesti maapallon kyvyn tuottaa uusiutuvia luonnonvaroja ja kykyyn käsitellä fossiilisten polttoaineiden käytön aiheuttamia kasvihuonepäästöjä. Suomi ylittää maapallon kantokyvyn nelinkertaisesti, minkä vuoksi meillä on velvollisuus olla eturintamassa ratkaisemassa tätä ongelmaa. (Toiskallio 2023.) Tämän vuosisadan talouden tavoitteena on tasapaino (Nissinen 2018).

Donitsitalous on saanut viime vuosina laajaa näkyvyyttä julkisessa keskustelussa. Taloustieteilijä Kate Raworth esitti Oxfamille vuonna 2012 ensimmäisen version donitsitaloudesta. Raworth julkaisi vuonna 2017 kirjan *Doughnut Economics: Seven Ways to Think Like a 21st-Century Economist*. Donitsitaloudessa jokainen sen osa on verkottuneen ekologisen prosessien järjestelmä, joilla jokaisella osalla on omat raja-arvot ja niiden ylittäminen johtaa ennen pitkään koko järjestelmän kriittiseen kehityskulkuun. (Järvensivu ym. 2022, 18.) Donitsitalouden donitsi (kuva 2.) muodostuu kahdesta päällekkäisestä renkaasta, sosiaalisesta perustasta ja ekologisesta katosta (Donitsitalous 2023). Sosiaalinen perusta muodostuu inhimillisen hyvinvoinnin yhteiskunnan osa-alueista (Järvensivu ym. 2022, 18). Ekologinen katto puolestaan kuvaa ihmiselämän kannattelevia luonnonrajoja. Kuvattujen kahden renkaan väliin jää ekologisesti turvallinen ja sosiaalisesti oikeudenmukainen toimikenttä. (Donitsitalous 2023.)

Kuva 2: Donitsitalous (Donitsitalous 2023).

Donitsia voisi kuvailla eräänlaiseksi kompassiksi, joka määrittelee ekologisesta ja sosiaalisesta näkökulmasta taloudellisen kestävyuden rajat. Donitsitalouden ympärille on perustettu kehittämisorganisaatio Doughnut Economics Action Lab (DEAL), jonka tavoitteena on määrätietoisesti edistää donitsitalousajattelun leviämistä. Poliittisella tasolla donitsitalous pyrkii ajattelutapojen muuttamiseen, ihmiskunnan tulisi hylätä vanhat väärät taloudelliset teoriat ja ajatusmallit. (Järvensivu ym. 2022, 19.)

Donitsimalli avaa kolmenlaista näkökulmaa: 1. Integroitu näkökulma, jossa kestävä kehitys on keskeisellä sijalla. Kehys korostaa kestävä kehityksen sosiaalista, ympäristön ja talouden ulottuvuuksia. Talouden tulisi mahdollistaa jokaiselle ihmiselle ihmisoikeudellinen ja ympäristön kestävä elämä. 2. Taloudellisten painopisteiden uudelleenfokusoiminen, talouden päätavoitteena ei enää toimisi yksistään talouskasvu. Tähän lisättäisiin ihmisoikeudelliset ja ympäristöllisen ulottuvuuksien tarkastelu. 3. Bruttokansantuotteen mittaristosta luopuminen, talouskehitystä ei voi enää mitata vain rahallisesti. (Raworth 2012, 8.) Tällä hetkellä mikään maa ei täytä kaikkia ihmisten tarpeita ja pysy planeetan rajojen sisällä (Nissinen 2018).

Raworthin donitsimalli ei ole kaikkien taloustieteilijöiden mieleen. Meneillään onkin taloustieteen kopernikaaninen vallankumous, taloustiede sellaisena kuin on totuttu, on murroksessa. Taloustieteen maailmankuva on yli sadan vuoden ajan perustunut jatkuvaan kasvuun. Tätä

ideaalia Kate Raworth kritisoi, 1900-luvun kysynnän ja tarjonnan mekaanista tasapainoa. Lisäksi hän kritisoi väitettä, että jatkuva kasvu ratkaisee ympäristöongelmat ja sosiaaliset erot, sillä näin ei ole tapahtunut, pikemminkin kasvun todellisia hyötyjiä on prosentti koko maapallon väestöstä. Taloudellinen järjestelmämme on kehitetty tuottamaan voittoa, yhtiöiltä odotetaan jatkuvaa kasvua myynnissä, markkinaosuuksissa ja voitoissa. (Nissinen 2018.)

3 EU:n vastuullisuussäätely

3.1 EU:n kestävän rahoituksen viitekehys

Pöntinen (2022) toteaa, että vihreä rahoitus on rahoitustoimintaa, -tuotteita tai -palveluita, joilla pyritään edistämään ympäristön kannalta kestävä kehitystä ja taloutta. EU:n kestävän rahoituksen kehyksellä on keskeinen rooli vuoden 2030 ja 2050 tavoitteiden saavuttamisessa, se voi helpottaa viranomaisten mahdollisuuksia kestävän pääoman hankinnassa. Investointien euromääräinen suuruusluokka on satoja miljardeja vuodessa, se ylittää julkisen sektorin kapasiteetin reilusti. Tämän vuoksi kestävän rahoituksen kehyksen päätavoitteena onkin löytää ja kanavoida yksityisiä rahavirtoja kestäviin investointeihin. Yksityisen sektorin kiinnostus kestäviin investointeihin on noussut viime vuosina, mutta se vaatii selkeän, johdonmukaisen ja vanhan kestävän rahoituksen kehyksen. (Euroopan komissio 2021b.)

EU:n yksi merkittävimmistä saavutuksista on yhtenäiset sisämarkkinat, jossa ihmiset, tavarat, palvelut ja pääoma liikkuu lähes yhtä vapaasti kuin oman maan sisällä. Tämän avulla yritykset voivat laajentaa toimintaansa, joka synnyttää kansainvälistä kilpailua ja enemmän valinnanvara kuluttajille. Täysin toimiva sisämarkkina ei edelleenkään ole, vaan se vaatii monien esteiden ylittämistä, mm. helpottamaan kaikenkokoisten yritysten rahoituksensaantia ja luomalla yhteisiä sääntöjä. (Euroopan unionin julkaisut 2020.) Europarlamentaarikko Henna Virkkusen (Hakola 2021) mukaan Euroopan tasolla kaivataan yhtenäisiä kriteereitä yritysten vastuullisuuden ja raportointiin. Rahoittajat haluavat sijoittaa vastuullisiin kohteisiin, vihreän siirtymän päästövähennykset vaativat investointeja, EU:n yhtenäisen sisämarkkinan on luotava mahdollisuudet. (Hakola 2021.)

Komissio hyväksyi 2018 kestävän kasvun rahoituksen toimintasuunnitelman (Euroopan komissio 2021b). Toimintasuunnitelman keskeisimmät tavoitteet ovat: 1. ohjata pääomavirrat kestäviin investointeihin ja saavuttaa kestävä kasvua, 2. hallita ilmastonmuutoksen, luonnonvarojen eheytyksen, ympäristön pilaantumisen ja yhteiskunnallisten ongelmien aiheuttamia rahoitusriskejä ja 3. suosia läpinäkyvyyttä taloudellisesti ja rahoitustoiminnassa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022, 20.)

Kuva 3: EU:n kestävän rahoituksen viitekehys (Euroopan komissio 2021b).

Toimintasuunnitelmaan kuului 10 toimenpidettä, joista tärkein EU taksonomia, laatii EU:lle luokitusjärjestelmän kestäväälle toiminnalle. Toimenpiteet luokiteltiin kolmeen kokonaisuuteen, jotka muodostavat EU:n kestävän rahoituksen viitekehysten: 1. Kestävän toiminnan tieteellinen luokitusjärjestelmä, 2. Tietojenantamisen kehys ja 3. Sijoitusvälineet - työkalut kestävän rahoituksen edistämiseksi. Tätä kokonaisuutta tullaan käsittelemään seuraavissa kappaleissa. (Euroopan komissio 2021b.)

3.2 Kestävän toiminnan luokitusjärjestelmä

Saavuttaakseen EU:n ilmasto- ja energiatavoitteet vuodelle 2030, on tärkeää, että investoinnit suunnataan vastuullisiin ja kestäviin hankkeisiin. Tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan yhteinen käsitys ja määritelmä vastuullisuudesta. (Euroopan komissio 2023c.) Yritystoiminnan vastuullisuus, yritysvastuu, kestävä liiketoiminta ja ESG, yritystoiminnan vastuullisuudella on monia eri termejä. Yritystoiminnan vastuullisuus on tulkinnanvarainen käsite, toisin kuin yritystoiminnan taloudellista tilannetta kuvaavat kirjanpidon tuloslaskelma ja tase, jotka ovat standardoituja.

Euroopan vihreän kehityksen ohjelman osana EU on julkaissut kestävän rahoituksen luokitusjärjestelmän, taksonomian (Ecobio 2021). Taksonomia-asetus on osa laajempaa EU:n kestävästä rahoituksesta, se edistää EU:n vihreän kehityksen ohjelmaa. Kestävään rahoitukseen sisältyy kestävän rahoituksen asetukset (EU 2019/2088), joka velvoittaa rahoitusmarkkinoilla toimivien arvioimaan ja tuottamaan tietoa sijoituskohteidensa kestävydestä. Taksonomia-asetus (2020/852) pyrkii määrittelemään yhdenmukaiset ja tieteeseen perustuvat sijoituskohteisiin perustuvat ympäristöllisen kestävyden arviointikriteerit. Taksonomia-asetus pyrkii muokkaamaan rahoitusmarkkinoiden toimintaa kestävämmäksi informaatio-ohjaukseen perustuen. (Raihanj 2021.)

Markus Lindqvist (Karhunen 2022) muistuttaa, ettei taksonomia ole rahoitusalan keksimä määritelmä. Rahoitusala ei määrittele, mikä on vastuullista liiketoimintaa ja mikä ei. Taksonomia on EU-asetus, jonka tehtävänä on määrittää ympäristön kannalta kestävä liiketoiminta. Osa yrityksen toiminnasta voi olla taksonomian mukaista, osa ei, tämä ei automaattisesti tarkoita yritystoiminnan luokittelua hyvään ja huonoon. (Karhunen 2022.)

Taksonomia-asetus tuli voimaan 12.7.2020. Euroopan komissio julkisti lopullisen esityksen kestävän rahoituksen luokittelusta, taksonomiasta 21.4.2021 (Perkiö 2021). Ensimmäinen tekninen osa, säädös ilmastovaikutuksista astui voimaan tammikuussa 2022. Neljä seuraavaa ympäristötavoitetta vuoden 2023 lähtien. (Finanssiala 2021a.) Raportointi alkoi kevennettynä vuonna 2022, joka tarkoittaa, että 2021 tilinpäätöksen toimintakertomuksessa ja erillisessä selvityksessä tiedot voivat olla ns. kevennetyssä muodossa. Vuoden 2022 tilinpäätöksestä alkaen tiedot tulee olla delegoidun säädöksen mukaisesti. (Finanssivalvonta 2022.)

Taksonomia pyrkii määrittelemään yhtenäisesti toiminnot, jotka voidaan luokitella kestäväksi (Ecobio 2021). Taksonomia luokittelee tiedonantovelvoiteasetuksen (2019/2088) rahoitustuotteet kolmeen eri kategoriaan: 1. kestävät sijoitukset, raportoitava tuetut ympäristötavoitteet, kerrottava taksonomian mukaiset sijoitusosuudet, 2. rahoitustuotteet, jossa ympäristöä tukevia piirteitä, raportoitava kohdan 1. mukaisesti ja samalla huomioitava, mikä osuus rahoitusomaisuudesta ei täytä do no significant harm -periaatetta eikä taksonomian mukaisuutta ole huomioitu, 3. muut tuotteet, näissä ei ole otettu huomioon taksonomiaa, tulevaisuudessa jokaisen sijoitusrahaston on otettava kantaa taksonomian mukaisuuteen. Yleisen edun kannalta merkittävät yhteisöt tulevat taksonomian myötä raportointivelvollisiksi taksonomian mukaisuudesta. (Kouri 2020.)

Kesäkuussa 2021 Euroopan unioni julkaisi päivitetyn kestävän kasvun strategian (Strategy for Financing the Transition to a Sustainable Economy), joka täydentää aiempaa strategiaa. Uusi strategia on laajempi ja kunnianhimoisempi kuin edellinen versio, ja se keskittyy neljään pääpainopistealueeseen: 1. Siirtymärahoitus, 2. Kestävä rahoitus yksityishenkilöille ja pk-yrityksille, 3. Finanssisektorin osallistuminen kestäväan rahoitukseen, ja 4. Kansainvälinen yhteistyö kestävän rahoituksen edistämässä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022, 22).

Uusi strategia jaetaan kolmeen osaan: 1. kestävän rahoituksen taksonomia ja tiedonantoasetus, aikaisemmin aloitettujen hankkeiden jatkokehitys, 2. velka- ja sijoitustuotteiden standardisointi, digiteknologia tukemaan kestävää kehitystä, kestävyysluokitusten läpinäkyvyys ja 3. kestävyysriskien käsittely ja hallinta. Päämääränä on tiivistää pk-yritykset entistä vahvemmin osaksi EU:n kestävää taloutta. Lisäksi strategiassa korostetaan muita kuin ilmastokestävyyden osa-alueita. Strategia vaikuttaa moniin yrityksiin eri toimialoilla. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022, 22-23.)

3.3 DNSH-periaate

Kestävän kasvun investointi- ja rahoitusohjelmista rahoitettavien hankehakujen tueksi ja taustamateriaaliksi on luotu DNSH-periaate (Do No Significant Harm-periaate). DNSH-arviota toteuttaa rahoitusohjelmien vastuutahot, jonka myötä rahoitettavan hankkeen on oltava DNSH periaatteen mukainen. (Forsius ym. 2022, 3) Taksonomia-asetus määrittelee kuusi ympäristötavoitetta: 1. ilmastonmuutoksen hillintä (uusiutuva energia), 2. ilmastonmuutokseen sopeutuminen, 3. vesi- ja merivarojen suojeleminen, 4. kiertotalouden edistäminen (materiaalien uudiskäyttö), 5. ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja 6. ekosysteemin biodiversiteetin suojeleminen (Kouri 2020). Näistä kohdat 1. ja 2. on tullut voimaan vuonna 2022. Muita ympäristötavoitteita koskevia delegeoituja säädöksiä odotetaan tulevan voimaan vuoden 2023 aikana. (Kouri 2020, 4.)

Arviointimenetelmää käyttää rahoitusohjelmien vastuutahot: Business Finland, Suomen Akatemia, ympäristöministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö, ELY-keskukset sekä rahoitushakuja tekevien hankkeiden vastuutahot. DNSH-arviointia toteutetaan kahdessa eri vaiheessa, ensimmäisessä vaiheessa toteutetaan yleisluontoinen arviointi, jonka perusteella tunnistetaan yksityiskohtaisesti laadittavat haitta-arvioinnit tietyistä ympäristötavoitteista. Yksityiskohtainen haitta-arviointi perusteluineen halutaan ympäristötavoitteista, joihin voi kohdistua merkittävistä vaikutuksista. Arvioinnin tulee kattaa hankkeen koko elinkaaren aikana tapahtuvat merkittävimmät vaikutukset. (Forsius ym. 2022, 3, 13.)

3.4 Tietojen antaminen

Suurin osa suuryrityksistä ja listatuista yhtiöistä perustavat vastuullisuusraportoinnin GRI-standardiin (Global Reporting Initiative), joka nimensä mukaisesti on kansainvälinen raportointialoite, jonka tavoitteena on luoda yhteiskunta- ja yritys vastuun raportoinnille tilinpäätösraportoinnin viite kehykseen vastaavat raamit. Sen ohjeisto luotiin vuosikymmeniä sitten yhteistyössä YK:n ympäristöohjelmaa ja se on kehittynyt ei-taloudellisten ympäristöasioiden raportoinnista kohti yritysten kokonaisvaltaista vastuullisuutta. GRI:tä voivat käyttää yritykset, järjestöt ja julkiset tahot. Ensimmäinen GRI-viitekehys julkaistiin vuonna 2000, jolloin sen kantavana teemana toimi avoimuus, raportit saattoivat sisältää monia satoja sivuja. Vuonna 2013 GRI julkaisi G4-version raportointiohjeista, jonka aikana myös maailma oli kokenut muutosta. Yritysten odotettiin raportoivan toiminnasta aiheutuvia vaikutuksia koko arvoketjussa, ei ainoastaan omaa vaikutusta. Vastuullisuuden hallinnointi, hallituksen rooli ja vastuullisuuden johtamistapa nousi tärkeäksi ja vastuullisuuden haluttiin nousevan yrityksen johdon agendalle. GRI haluaa jatkuvasti varmistaa asemansa kansainvälisesti johtavana raportointiohjeistona, jonka osalta GRI-ohjeisto muutettiin vuonna 2016 GRI-standardiksi, mutta standardin mukaisuutta ei valvota, eikä raportoinnille ole varmennusvelvollisuutta. (Kurittu 2021, 8-12.)

Tulevaisuudessa yritykset tulevat raportoimaan liiketoimintansa kestävydestä kestävyysraportilla. Kestävyysraportin vaatimukset määritellään EU:n kestävyysraportoinnin direktiivissä, eli CSRD-direktiivissä (Corporate Sustainability Reporting Directive). Kestävyysraportoinnin vaatimuksista tulee yksityiskohtaiset ja vakiomuotoiset, se pohjaa EFRAGin kestävyysraportointistandarheihin. EFRAG (Euroopan tilinpäätösraportoinnin neuvoo-antava ryhmä) kehittää EU:lle yhteistä kestävyysraportoinnin standardia (ESRS). Kestävyysraportoinnin tiedot tulee varmentaa, jolloin tiedot ovat luotettavia ja vertailukelpoisia. (Suomen tilintarkastajat 2023) Vastavasti EFRAG on vahvistanut, että CSRD-direktiivi on yhteneväinen GRI-standardiin nähden. EU-markkinoilla toimiville yrityksille CSRD lisää GRI-standardien merkitystä, useat suuryritykset raportoivat jo GRI:lle ja tämä käytäntö valmistaa heitä kestävyysraportointiin. Yritykset, jotka jo raportoivat GRI:llä, voivat käyttää olemassa olevia raportointiprosessejaan ja käytäntöjä uusien ESRS-vaatimusten integroimiseksi. Päällekkäistä raportointivaatimusta ei haluta. (GRI 2022.)

Vastuullisuusraportointi puolestaan on laajempi käsite kuin lakisääteinen kestävyysraportointi. Se on melko vapaamuotoinen kooste yrityksen vastuullisuudesta. Suomessa raportointi on ollut pakollista vuodesta 2017 noin sadalle yleisen edun kannalta merkittävälle yrityksille. Vastuullisuusraportointi ottaa kantaa mm. yrityksen ympäristöön, työntekijöihin, sosiaaliseen vastuuseen, ihmisoikeutta, korruptiota ja lahjonnan torjuntaa koskeviin toimintalinjoihin ja toimintalinjojen riskeihin ja niiden hallintaan. Vastuullisuusraporttien varmentaminen on vapaaehtoista, sitä määrittelee muiden kuin taloudellisten tietojen NFR-direktiivi. (Suomen tilintarkastajat 2023.) Vastuullisuusraportoinnista voidaan käyttää myös termiä ESG-raportointi, jossa yritys raportoi toimintaansa kolmenlaisten vaikutusten kautta: ympäristö- (Environmental), sosiaalisista (Social) ja taloudellisista ja hallinnollisista vaikutuksista (Governance) (Taloushallintoliitto 2023a).

EU:n vihreän kehityksen ohjelman myötä EU:n kestävyysraportoinnin direktiivi korvaa NFR-direktiivin. Direktiivi velvoittaa tekemään ensimmäiset kestävyysraportit vuodelta 2023, jotka julkaistaan 2024. Raportointivelvoite tulee koskemaan Suomessa arviolta 800-1000 yritystä, suuria tai keskisuuria pörssiyrityksiä, jotka täyttävät kaksi kolmesta ehdosta: vähintään 250 työntekijää, liikevaihto 40 miljoonaa tai tase 20 miljoonaa. (Suomen tilintarkastajat 2023.)

Uusi direktiivi ohjaa pääomavirtoja kestäviin sijoituskohteisiin. Yritysten toiminnan vaikutuksista ovat kiinnostuneet sijoittajat, kuluttajat, kansalaisjärjestöt, työntekijät ja monet muut sidosryhmät. Aikaisempi NRF-direktiivi velvoitti vain kaikkein suurimpia yhtiöitä, eikä siinä ollut määriteltynä tiettyä raportointimallia. Yritysten raportoimat muut kuin taloudelliset tiedot (NFRD) ovat olleet puutteellisia ja vertailukelvottomia sekä tiedon luotettavuutta on ollut vaikea arvioida. Direktiivi on ollut joustava ja epätäsmällinen. (Finnwatch 2022.)

Jatkossa raportointivelvollisuus tulee kattamaan mm. yrityksen liiketoimintamallin ja -strategian yhteensopivuuden varmentamisen Pariisin sopimuksen 1,5 asteen kanssa. Yrityksen kestävyysseikkoihin liittyvät tavoitteet, yrityksen oman toiminnan ja sen arvoketjujen huolellisuusprosesseista ja sen haitallisista vaikutuksista sekä korjaavien toimenpiteiden suunnitelmasta. Kestävyysseikkojen raportti kattaa myös yritysten arvoketjut, joka vastustuksesta huolimatta tuli velvoittavaksi seikaksi, joskin alkuun saatiin helpotusta. Ensimmäisen kolmen vuoden aikana, mikäli arvoketjun osalta ei ole saatavilla kaikkea tietoa, yrityksen tulee raportoida niistä toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt tietojen saamiseksi ja suunnitelmista, mikä varmistaa tietojen saamisen jatkossa. (Finnwatch 2022.)

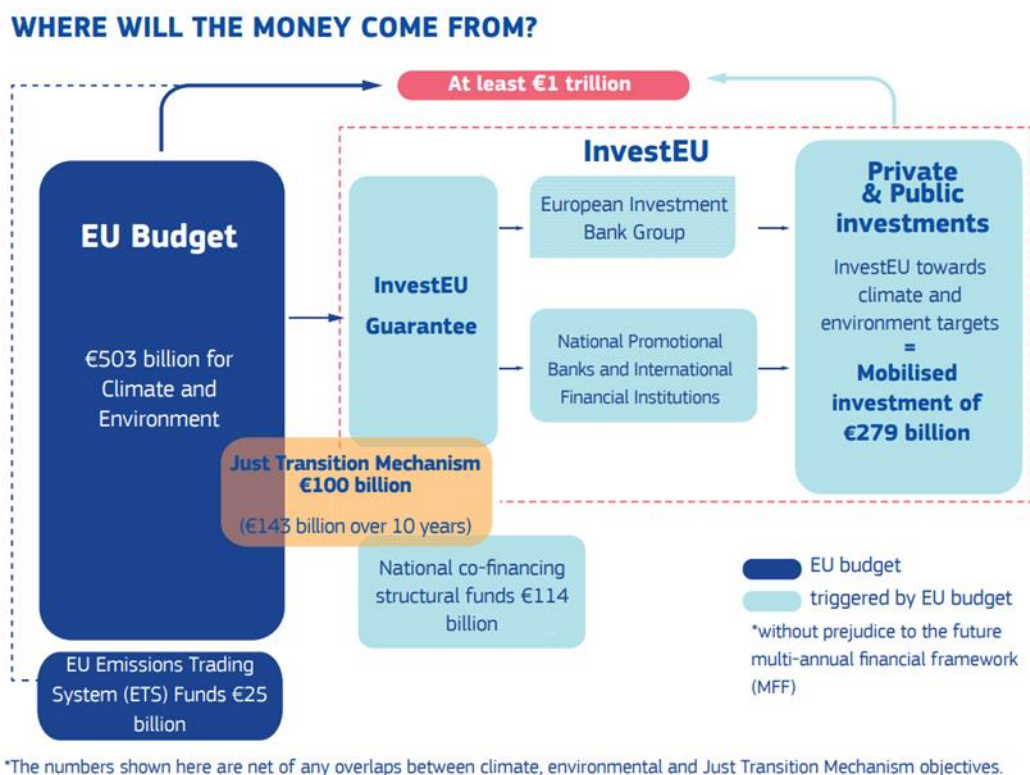
Kuva 4: CSR-direktiivin soveltamisaika (Eurooppa-neuvosto 2022).

Kuva 4 esittää neljävaiheisen direktiivin soveltamisaikataulun. Tilivuotta 2024 koskeva raportointi koskee niitä yrityksiä, joita muiden kuin taloudellisten tietojen raportointi direktiivi NFR on koskenut. Tilivuotta 2025 koskeva raportointi tuo mukaan suuret yritykset, joihin aikaisemmin mainittua NFR-direktiiviä ei ole sovellettu. Tilivuotta 2027 koskeva raportointi koskee pörssinoteerattuja pk-yrityksiä (pois lukien mikroyritykset), rakenteeltaan yksinkertaisia luottolaitoksia ja vakuutusalan kytkösyriyksiä. Tilivuotta 2028 koskeva raportointi koskee sellaisia kolmansien maiden yrityksiä, joiden nettoliikevaihto EU:ssa on yli 150 miljoona euroa ja joilla on EU:ssa vähintään yksi tytäryhtiö tai sivuliike. (Eurooppa-neuvosto 2022.)

Eurooppalaiset raportointistandardit tullaan vahvistamaan komission toimesta delegoituna asetuksina. Nämä tulevat perustumaan Euroopan tilinpäätösraportoinnin neuvonantavan ryhmän EFRAG laatimiin standardeihin. Ensimmäiset luonnokset on julkaistu huhtikuussa 2022. (Finnwatch 2022.)

3.5 Välineet

Pilari kolme kestävän rahoituksen viitekehyksessä on välineet, erilaiset rahoitustyökalut. Tämä sisältää erilaisia vertailuarvoja, standardeja ja merkkejä, jotka edistävät kestävien tuotteiden kehitystä sekä ehkäisee viherpesua. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022, 23.) Työvälineistä EU-Green bond-standardi ja EU:n ympäristömerkki tulevat perustumaan taksonomiaan (Kouri 2020, 4). Euroopan komissio on sitoutunut saamaan liikkeelle seuraavan vuosikymmenen kuluessa vähintään biljoona euroa kestäviin investointeihin. Komissio pyrkii tarjoamaan EU:lle pitkän aikavälinrahoitusta sekä julkisista että yksityisistä lähteistä. (Euroopan komissio 2023b)

Kuva 5 Kestävien investointien rahoituskehys (Euroopan unioni 2020).

EU:n monivuotisella rahoituskehyksellä varmistetaan EU:n menojen ennakoitavuus. Rahoituskehys 2021-2027 jakautuu eri menoluokkiin, joilla jokaisella on rooli EU:n toiminnan eri osa-alueiden kanssa. (Eurooppatiedotus 2023) Monivuotinen rahoituskehys asettaa rajat eri EU:n politiikan alojen rahankäyttöön. EU:n budjetti eroaa kansallisesta budjetista ennen kaikkea siten, että se on investointibudjetti. Budjetista ei rahoiteta esim. peruskoulutusta, vaan se keskittyy eurooppalaisen lisäarvon tuomiseen kasvun ja kilpailukyyn kautta. (Eu-rooppatiedotus 2020)

EU:n elpymisväline (Next Generation EU) tukee ihmisten, talouden ja yhteiskunnan toipumista koronakriisistä. Elpymisväline tuo 806,9 miljardin euron rahoituksen jäsenmaille, joista 421,1 miljardia euroa avustuksina ja 385,8 miljardia euroa lainoina. (Valtiovarainministeriö 2023b) Yksi Next Generation EU:n elpymisvälineellä ja monivuotisesta rahoituskehiksestä rahoitettavista ohjelmista on InvestEU-ohjelma. Ohjelmalla on tarkoitus saattaa liikkeelle investointeja yli 373 miljardilla eurolla kaikkialla EU:ssa, joista 30 prosenttia on tarkoitettu edistämään ilmastotavoitteiden saavuttamista. Ohjelman yksi politiikka ikkuna on suunniteltu erityisesti pk-yrityksille. InvestEU on markkinaehtoinen rahoitusinstrumentti, joka kanavoituu yrityksiin pääomasijoitusten, lainatakausten tai lainojen avulla. (Euroopan komissio 2021)

4 Taloushallintoalan murros

4.1 Taloushallintoalan nykytilanne

Taloushallintoalan määrittely aloitetaan TOL 2008 6920 mukaisesta toimialaluokituksesta, johon kuuluu laskentatoimi, kirjanpito ja tilintarkastus. Toimialaluokitukseen kuuluu mukana asiakkaan laskuun tapahtuva kirjanpito, tilinpäätös ja hallinnon tarkastus. (Tilastokeskus 2023.) Tilastokeskuksen (2023b) mukaan kirjanpito ja tilinpäätöspalvelu yrityksiä oli vuonna 2021 6212. Taloushallintoalalla toimii Suomessa 12 054 henkilöä, yritysten keskipakko on 2 henkilöä (Taloushallintoliitto 2023b.), joten alaa voidaan pitää hyvin pienyritys voittoisena.

Kirjanpidon työ on muuttunut 2020-luvulla merkittävästi. Työnroolin nähdään muuttuneen voimakkaasti kohti taloudellista neuvonnan roolia. Käytännössä muutosta on edesauttanut toiminnan digitalisoituminen, joka on automatisoinut osan manuaalisesta kirjaamisesta. Toimialalla muutos on otettu hyvin vastaan ja tulevaisuus näyttää valoiselta, ammatin odotetaan muuttuvan monipuolisemmaksi kuin aiemmin. (Partti 2020.)

Toiminnan sähköistyminen avaa myös palvelumarkkinoita uudella tavalla. Tilitoimistomarkkinassa käynnistyi 2010-luvulla markkinoiden kondolisoituminen, jossa pienemmät tilitoimistot tuskailivat pysyäksensä muutoksessa mukana ja isommat kasvoivat voimakkaasti. Digitaalisuus edesauttoi palveluiden keskittämistä, kuten suuryrityksillä, omiin palvelukeskuksiinsa. Seuraavina kehityssuuntina pidettiin ulkoistuspalveluiden laajempaa käyttöä, digitaalustumista ja pilvipalveluita, jotka mahdollistivat yrityksen oman taloushallinnon henkilön ja ulkoisen sidosryhmän joustavan yhteistyön. (Lahti & Salminen 2014, 31, 209-210.)

2020-luvulle päästessä yhä useammat yritykset sekä kuntatoimijat ulkoistavat kirjanpitonsa. Lisäksi toimialaa vie eteenpäin voimakkaasti digitalisaatio, jonka vaikuttaa työn sisältöön, tekemiseen ja organisoimiseen. Manuaalinen käsittely voidaan tulevaisuudessa hoitaa robotiikan

keinoin, mutta datan tulkitsemiseen ja analysointiin tarvitaan kuitenkin edelleen ihmistä. Taloushallintoalalle tämä tuo osaamisvaateen nousemispaineita. (Berndtson 2018.) Yleisellä tasolla taloushallintoalaan kohdistuu myös muita muutospaineita. Taloushallintoalan fokus on siirtynyt enemmän tulevaisuuden ennustamiseen ja liiketoimintaympäristön analysoimiseen. Myös liiketoiminnan ennustaminen on muuttunut lyhytnäköisemmäksi ja epävarmuus on lisääntynyt, joka tarkoittaa, että muutokseen on pystyttävä reagoimaan nopeasti, jolloin reagointikyky ja muutosvalmius on korostunut. (Lahti & Salminen 2014, 205.)

Pystyäkseen vastaamaan nykyajan haasteisiin, taloushallinnon avainasemassa on aktiivinen toiminnan kehittäminen. Taloushallinto pystyy uuden datan varjolla haastamaan ja tukemaan yrityksen liiketoimintajohtoa, jolloin sen rooli tulee kriittiseksi yrityksen menestyksen kannalta. Yhtenevät strategiat taloushallinnon ja yrityksen strategian välillä mahdollistavat taloushallinnon avainroolin yrityksen suunnan määrittämisessä. (Helander & Guarnieri 2023.)

Muuttunut talousympäristö ja liiketoiminnan tarpeet aiheuttavat muutospaineita talousjohtamiseen. Liiketoiminta- ja talousympäristöä voidaan nykytilassa pitää monimutkaisena, epävarmana ja nopeasti vaihtuvana. Digitaalisuus ja tekoäly ovat muuttaneet työtehtäviä ja osaamisvaatimuksia. Taloushallinnon odotetaan olevan yhä proaktiivisempaa, jonka vuoksi siltä odotetaan nopeaa reagointikykyä, ketteryyttä ja valmiutta muuttua. Fokus raportoinnista on siirtynyt yhä enemmän tulevaisuuden ennustamiseen ja analysointiin. Taloushallinnossa kirjanpidon perusteet ja verotuksen säädökset säilyvät jatkossakin, kirjanpidon erikoisosaaajien tarve säilyy jatkossakin (Kaarlejärvi & Salminen 2018, 209,242.)

4.2 Tilitoimistojen vastuullisuusraportoinnin nykytila

Tilinpäätösdirektiivin 2013 ja kirjanpitolainsäädännön 2016 uudistukset vauhdittivat yritysraportoinnin kehitystä. Suurten yhtiöiden tuli raportoida muut kuin taloudelliset tietonsa osana toimintakertomustaan tai erillisenä raporttina. Aikaisemmista vapaaehtoisista raporteista poiketen yhtiön hallituksen tuli allekirjoittaa raportti ja tilintarkastajan tarkastaa, että raportti on annettu. Yritysvastuutiedot tulivat lähemmäksi taloudellista raportointia sekä osaksi hallituksen toimintakertomusta. Tietojen vertailtavuus parantui sekä minimitaso nousi. Yritysvastuun integroitua yhä enemmän osaksi liiketoimintaa sen vaikutusten taloudellinen arviointi korostuu entisestään. Talousraportoinnin asiantuntijoiden rooli korostuu keskeisenä raportointikäytäntöjen kehittämisessä. (Nokkala 2018.)

Laurean vihreä tilinpäätös ja vastuullisuus osana vihreää siirtymää-hankkeessa kerättiin kysely, johon vastasi 27 hankkeessa mukana ollutta tilitoimistoa. Tilitoimistoista 10 ei osannut määrittellä, mitä tarkoitetaan vihreällä tilinpäätöksellä. Vihreän tilinpäätöksen nähtiin kytkeytyvän yritys vastuullisuuden ympäristövastuuseen, hiilijalanjäljen mittaukseen, energiaan, sähköiseen

tilinpäätökseen sekä ilmastoystävällisyyteen. 27 yrityksestä 18 kertoi, etteivät he tarjoa vastuullisuusraportteja, kolme tarjosi ja kaksi tilitoimistoa harkitsi tarjoavansa raportteja tulevaisuudessa. Kokonaisuudessaan tilitoimistoilla katsottiin olevan vain vähän tietoutta tulevasta yritysvastuulaista, kuitenkin tilitoimistojen käsitys käytännön yritysvastuusta ja sen kolmesta ulottuvuudesta pystyttiin todentamaan. (Sivén 2022, 22-23.)

Suurimmalla osalla hankkeeseen osallistuneilla tilitoimistoilla katsottiin olevan tarve yritysvastuullisuusraportoinnin lisätiedolle. Pienille- ja keskisuurille yrityksille suunnatuissa yritysvastuuraporteissa ei nähty tarvetta, sillä velvoitteet eivät koske pääosaa yrityksiä. (Sivén 2022, 23.)

4.3 Yritysvastuuraportoinnin mahdollisuudet tilitoimistoille

EU:n kestävyysraportoinnin CSRD-direktiivi (Corporate Sustainability Reporting Directive) voimassaolo on alkanut 2024. Tällä hetkellä valtaosa suuryrityksistä ja listayhtiöistä perustaa vastuullisuusraportoinnin GRI-standardiin (Global reporting initiative). Uusi CSRD-direktiivi linkittyy kirjanpitolakiin, mikä tulee korostamaan taloushallinnon roolia raportoinnissa. Pohjoismaiset taloushallinnon liitot ovat yhteistyössä kehittäneet kestävyysraportoinnin standardin myös pienille ja keskisuurille yrityksille, NSRS-standardi (Nordic Sustainability Reporting Standard). (Taloushallintoliitto 2022a.)

Suomessa tilintarkastajayhteisöt ovat tarjonneet yrityksille vastuullisuusraportoinnin avustamista ja tuottamista ulkoistettuna palveluna. Tilitoimistojen osalta haastetta löytyy enemmän, sillä useimpien tilitoimistojen asiakaskunta koostuu pk-yrityksistä, joille vastuullisuusraportointi ei ole vielä lakisääteinen velvoite. Vastuullisuusraportoinnin tuottaminen vaatii tilitoimistoissa resurssien ohjausta, mahdollisesti omaa tiimiä, jolloin mietittäväksi tulee, onko vastuullisuusraportoinnin tuottaminen tilitoimistoille kannattavaa. Yhtenä ratkaisuna ongelmaan Fredman (2022a) esittää taloushallinnon verkostoitumista. Suomessa on useita vastuullisuusraportointiin panostavia konsulttifirmoja. (Fredman 2022a.)

ESG-tavoitteet ovat yrityksen tärkeä kilpailuetu. Suomessa pk-yrityssektori on suurimpia työllistäjiä, bruttokansantuotteen tuottajia ja merkittävä päästöjen aiheuttaja. Pk-yrityksillä on iso rooli toimia vastuullisesti, ja ne omaavat suuria mahdollisuuksia ESG liittyen. Muuttuva maailmantilanne pakottaa yritykset reagoimaan vastuullisuuteen liittyviin asioihin nopeasti. Monesti ympäristöasiat ovat ensimmäinen kehittämisen toimenpide, ympäristötyö on usein helppoa ymmärrettävää sekä vaikuttavaa. Ympäristötoiminnan kiillottaminen voi kuitenkin tuoda mukanaan myös kääntöpuolensa, jopa 42 % yritysten ilmastoväitteistä ovat liioiteltuja. Ympäristötyö lisää kilpailukykyisyyttä, että ympäristötyö olisi aidosti vaikuttavaa suositellaan sen

rakentamista ulkopuolisen asiantuntijan avustuksella. (ESG yritys vastuun veturina - miksi myös pk-yrityksen kannattaa asettaa tavoitteet ja mittarit? 2024.)

Tulevaisuudessa raportointivelvoite tulee kattamaan yhä pienempiä yrityksiä. Useimmille pienille ja keskisuurille yrityksille ESG-raportointi ei ole vielä tuttua ja monille kirjanpitäjä saattaa olla ainoa ulkopuolinen neuvonantaja. On huomioitavaa, että yrityksen päätöksentekoon kytkeytyy aina taloudellinen näkökulma. Liiketoiminnan toimintaa joudutaan ohjaamaan taloudellisten tavoitteiden varassa, vain tulokellinen toiminta tarjoaa yrityksen jatkuvuuden. Laskentatoimi on kokonaisuus, joka tukee yrityksen päätöksentekijöitä tarjoamalla tietoa yrityksen taloudellisesta tilasta sekä huolehtii yrityksen eri sidosryhmien tiedottamisesta sen taloudellisesta tilasta. Ulkoinen laskentatoimi on yrityksen lakisääteinen velvoite. Perinteisesti laskentatoimen tehtävä on ollut kerätä toiminnasta dataa päätöksenteon tueksi, tämä data ei ole sisältänyt tulkintoja. Datan pohjalta voidaan myös laatia raportteja, jotka sisältävät informaatiota, johon voidaan liittää tulkintaa. (Manninen & Suomala 2018, luku 12.)

Vastuullisuusraportoitu tieto on hyödyllisintä, kun se on johdonmukaista, vertailukelpoista ja luotettavaa. Raportointistandardit mahdollistavat yrityksille tietojen raportoinnin näiden ominaisuuksien täyttämiseksi. Standardeja käytetään kriteereinä tuottaessa ulkoisia siihen liittyviä palveluita. (Statement of Intent to Work Together Towards Comprehensive Corporate Reporting 2020, 9.)

5 Tutkimus ja kehittämisasetelma

Opinnäytetyössä tutkittiin yritys vastuullisuusraportoinnin tuomia mahdollisuuksia tilitoimistoille, jotka olivat osallistuneet Laurea ammattikorkeakoulun vihreä tilinpäätös ja vastuullisuus osana vihreää siirtymää-hankkeeseen. Hankkeessa oli pääsääntöisesti mukana pieniä ja keskisuuria tilitoimistoja. Opinnäyte toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Opinnäytetyössä haluttiin tulevaisuusmuotoilun keinoin avata yritys vastuuraportoinnin mahdollisuuksia tilitoimistoille.

Tulevaisuusmuotoilu sisältää tulevaisuusajattelun lisäksi palvelumuotoilua, jotka yhdessä muodostavat kestävästä lähestymistavan aiheeseen, käytännössä tulevaisuutta tutkitaan tulevaisuusajattelun menetelmillä. Palvelumuotoilu ja tulevaisuusajattelu tarjoavat yhdessä prosessin ja viitekehyksen, näiden mukaan voidaan luoda asiakkaalle tulevaisuuskestävää ja merkityksellistä arvoa. Asiakaskeskeisessä tulevaisuusajattelussa keskitytään oivalluksiin tulevaisuuksista (foresight), kun taas kehittäminen perustuu enemmän oivalluksiin nykyhetkestä (insight). Tulevaisuusajattelussa aikajännettä venytetään pidemmälle. (Koskelo 2021, osa 1.)

Tulevaisuusmuotoilun prosessi sisältää kolme eri vaihetta: tutkimus (sensing), tulkinta (sensemaking) ja toiminta (seizing). Tutkimusvaiheessa pyritään muodostamaan ymmärrys asiakkaista ja toimintaympäristön muutosvoimista. Tulevaisuussignaaleita kerätään ja analysoidaan sekä luokitellaan trendiviitekehityksen avulla. Tulkintavaiheessa tulevaisuustietoa on mahdollista tulkita organisaation näkökulmasta uhkiin, mahdollisuuksiin ja skenaarioihin. Lopuksi toimintavaiheessa visiot, skenaariot ja uudet mahdollisuudet testataan palvelumuotoilua hyödyntäen asiakkaiden sekä sidosryhmien kanssa, jonka lopputulemana päätetään, mitkä ideat etenevät yritysten strategiseen tiekarttaan. (Koskelo 2021, osa 2.)

Opinnäytetyössä mukailtiin tulevaisuusmuotoilun kolmea eri vaihetta: tutkimus, tulkinta ja toiminta. Tutkimusosuudessa hankittiin tietoa toimintaympäristön muutoksista niin kirjallisuuden kuin tilitoimistojen haastatteluiden avulla. Tiedon tulkitsemisen yhteydessä pyrittiin havainnoimaan erilaisia tulevaisuuden skenaarioita sekä tarkasteltiin tilitoimistojen kannalta uhkia ja mahdollisuuksia. Lopuksi toimintavaiheessa, tutkimustulosten lopputulema tuotiin ilmi opinnäytetyön loppupohdinnassa.

5.1 Tutkimuskysymys

Tutkimuskysymyksen tulee olla alan kannalta merkityksellinen, ei liian laaja, mutta ei liian suppeakaan sekä sen ei tule perustua olettamuksiin. Tutkimuskysymyksen tulee antaa vastaus laajemmin, kuin ”kyllä-ei” muodossa. Sen tulee olla selkeä ja täsmällisesti ilmaistu. (Vilkkä 2023, Kysymyksenasettelu lähtökohta.) Tutkimusongelmat on hyvä jakaa pääongelmiin ja osaongelmiin, tällä tavoin paljastuu tutkimuksen kokonaiskuva, tutkimuksesta saattaa tulla paljon laajempi mitä oli odotettu, jonka vuoksi osaongelmiin on hyvä tehdä rajauksia (Mykkänen 2006) Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

Pääongelma:

Pääongelmana on selvittää, millaisia mahdollisuuksia EU:n vastuullisuussäätely tuo taloushallintoalalle, erityisesti tilitoimistoille.

Osaongelma:

- Miten tilitoimistot voivat hyötyä yritysvastuuraportoinnista?
- Millainen on taloushallintoalan nykytila ja osaamisvaade?

Pääongelman lisäksi oli tarve saada vastuullisuussäätelylle suurempi kokonaiskuva. Tämän myötä teoriaan päädyttiin sisällyttämään vihreän siirtymän tarkastelu, joka toimisi kattoteknana ja jonka alle EU:n vastuullisuussäätely kuuluu. Taloushallintoalan nykytila oli syytä

liittää opinnäytetyöhön, ymmärtääksemme alaa paremmin, jotta EU:n vastuullisuussääntelyn tuomia mahdollisuuksia on helpompi tunnistaa.

5.2 Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruu

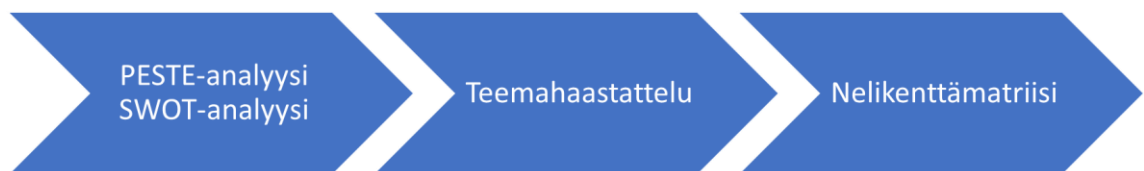
Laadullinen (kvalitatiivinen) tutkimus sanana saattaa olla harhaanjohtava ja se saattaa antaa vaikutteen pehmeästä tutkimuksesta, joka rinnastetaan useimmiten induktioon, eli aineistolähtöisyyteen. Kun taas kvantitatiivista tutkimusta pidetään kovana tilastotietona ja rinnastetaan deduktioon, eli teorialähtöisyyteen. Päätelmämuodot induktio ja deduktio eivät ole toistensa vastakohtia, kuten ei myöskään laadullinen ja määrällinen tutkimusote ole toistensa kilpailijoita. Laadullinen tutkimus ei ole puhtaasti aineistotutkimusta, vaan siihen liittyy myös määrällisiä elementtejä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tärkeintä laadullisessa tutkimuksessa on rajata kohde/ilmiö. Tutkimuksen tulee keskittyä pääongelman ympärille. Tutkimuksen toisessa vaiheessa ilmiö, oletamus tai ongelma asetetaan muotoon, jossa se kuulostaa melkein faktapohjaiselta tosiasialta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijalla on usein ennakkokäsitys olemassa aiheesta, sillä alun perin aiheesta on kiinnostuttu omakohtaisesti. Tämä on tärkeää tuoda ilmi, että ennakkokäsitystä voidaan tulkita tutkimustulosten ohessa. Kun ilmiön ympärille on koottu laaja otanta ja voidaan kokea, että laajuus on riittävä analysoitavaksi, aineisto rekisteröidään ja data tallennetaan myöhempää tarvetta varten. (Proakatemia 2018.)

Laadullisella tutkimusmenetelmällä tutkittaessa tutkimukseen sisällytetään usein kysymys: mitä merkityksiä tutkimuksessa tutkitaan? Merkityksiä on kahdenlaisia ja tutkijan tulee määrittellä, tutkitaanko kokemusten vai käsitysten suhdetta. Käsityksen ja kokemuksen keskinäinen suhde on kuitenkin ongelmallinen, näiden välillä ei välttämättä ole yhteyttä. Kun kokemus on aina omakohtainen, käsitys kertoo enemmän yhteisön tyypillisistä tavoista ajatella. Tutkijan onkin syytä olla tietoinen näiden välisestä erosta, kun asettaa tutkimusongelmansa tavoitteita. Tutkittavan kokemuksia ei voida koskaan ymmärtää tyhjentävästi, sillä tutkija asettaa kysymyksensä oman kokemuksensa kautta ja samalla tavoin hän tulkitsee tutkimuskohdetta. (Vilkkä 2021.)

Laadullinen tutkimusmenetelmä käsittää monia erilaisia tutkimusmenetelmiä. Useimmiten käytettävä haastattelu tutkimusmuoto kokoa tutkittavien kokemukset puheen muodossa. Laadulliseen tutkimusaineistoon soveltuu kuitenkin muitakin tutkimusmenetelmiä, mm. dokumenttiaineistot, päiväkirjat, aineet, kirjoitelmat ja sanomalehdet. Oikeampi tapa puhua haastatteluista olisi tutkimushaastattelu, jonka muotoina pidetään lomakehaastattelua, teemahaastattelua ja avointa haastattelua. (Vilkkä 2021.)

Tutkimusosuudessa tietoa hankittiin SWOT ja PESTE strategiatyökaluja käyttämällä. PESTE-analyysi on alun perin strategisen johtamisen työkalu, jolla yritys arvioi ja tunnistaa mahdollisia riskejä ja mahdollisuuksia (PESTE-analyysin avulla monipuolinen kuva muuttuvasta toimintaympäristöstä 2023). SWOT-analyysissa strategista asemaa tarkastellaan vertaamalla yrityksen vahvuuksia ja heikkouksia kilpailuympäristön uhkiin ja mahdollisuuksiin. Työkalulla pyritään tuottamaan selkeä kokonaiskuva ja se vaatii toimintaympäristön syvällisen tuntemisen. SWOT-analyysi on yleisesti käytetty strategiatyökalu. Ennen analyysia olisi hyvä tehdä useampi pienempi analyysi toimintaympäristöstä (mm. PESTE). SWOT-analyysi voidaan yhdistää myös skenaario-analyysihin. (Vuorinen 2013, 94,88.)

Kuvio 3 Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmät

Strategiatyökalujen avulla haluttiin muodostaa kokonaisvaltainen näkökulma sekä arvioida ympäristön vaikutuksia tilitoimistoihin. PESTEL-analyysin sijaan päätettiin hyödyntää PESTE-analyysiä, jossa ei otettu huomioon lainsäädännöllisiä vaikutuksia. Lainsäädännöllinen viitekehys oli työssä jo mukana yritys vastuullisuusraportoinnin näkökulmasta. Koin, että lainsäädännöllistä näkökulmaa kuljetetaan pääteemana jo tutkimuskysymyksessä. SWOT-analyysi auttoi tunnistamaan tilitoimiston vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat. SWOT-analyysillä huomattiin tilitoimistojen kilpailukyvylliset tekijät ja miten he voisivat hyödyntää kilpailuetua tulevaisuudessa. Yhdessä analyysit tarjosivat pohjan teemahaastattelua varten. Ne auttoivat ymmärtämään tilitoimiston toimintaa ja näkökulmaa monipuolisemmin.

Teemahaastattelu tilitoimistoyrittäjien kanssa valittiin, koska he ovat avainasemassa yritys vastuuraportoinnin integroimisessa sekä toimialan muutoksen keskellä. Tilitoimistoilla on keskeinen rooli yritysten taloushallinnossa ja neuvonnassa, sillä heillä on syvä ymmärrys asiakkaidensa taloudellisesta tilanteesta. Tilitoimistoilla on usein myös rooli liiketoimintaneuvonantajana, heidän odotetaan tarjoavan strategista ohjausta asiakkailleen, erityisesti pk-

yrittäjäasiakasluokassa, jossa tilitoimisto on usein yrityksen johdon lisäksi ainoa yrityksen taloudellisen tilan arvioija.

5.2.1 PESTE-analyysi

Toimintaympäristön analyysissa on kyse toimintaympäristön tarpeen ryhmittelystä hallittavissa olevaksi kokonaisuudeksi ja varmistaa keskeisimpien asioiden huomioiminen. Tavoitteena on muodostaa systeminen kokonaiskuva eri tekijöistä ja niiden suhteista. Toimintaympäristöanalyysi on ensimmäisiä ennakkointiprosessin rakentamisen askelia, joka jatkuu usein skenaarioiden tuottamiseen. Analyysissa keskitytään muutokseen: mikä muuttuu, mihin suuntaan, millaisia mahdollisuuksia muutokseen liittyy entä epävarmuuksia. Toisaalta analyysi voi herättää myös muutosten välisiä ristiriitaisuuksia. (Dufva 20, 105-106.)

Taulukko 2: PESTE-analyysin teema esimerkkejä (Dufva 2022, 107).

Poliittinen	Taloudellinen	Sosiaalinen	Teknologinen	Ympäristöllinen
puolueohjelmat sääntely direktiivit lainsäädäntö	kansantalouden kehityssuunta toimialat alueellinen kehitys	väestörakenne, terveys kuluttajakäyttäytyminen ihmisten asenteet	teknologinen kehitys uuden teknologian käyttöönotto	luonnon monimuotoisuus resurssien käyttö ja saata- vuus rakennettu ympäristö

PESTE-analyysi tulee sanoista Political, Economic, Social, Technological ja environmental, analyysissa tunnistetaan jaoteltuihin aiheisiin liittyviä muutoksia. PESTE-analyysin suosiota selittää sen yksinkertaisuus, analyysin avulla voi jäsentää nopeasti maailmaa useasta eri näkökulmasta. Osiltaan sen yksinkertaisuus on myös analyysin heikkous, sillä analyysi saattaa johtaa liian abstraktiin lopputulokseen. Lisäksi se saattaa näyttää liian suppean kokonaiskuvan. (Dufva 2022, 107-108.)

Parhaimmillaan analyysillä saadaan rakennettua kokonaiskuva ohjaamalla huomio teemoihin. Saman aikaisesti vaarana on, kun kokonaiskuva paloitellaan, että asioiden välinen yhteys hämärtyy. PESTE-analyysin tuloksia olisikin tärkeää pysähtyä katsomaan kokonaisuuksina ja miettiä niiden välisiä suhteita sekä linkittymistä. (Dufva 2022, 111.)

Opinnäytetyön alkuvaiheessa suoritettiin ensimmäisenä PESTE-analyysi, joka osoittautui merkittäväksi työkaluksi toimintaympäristön ymmärtämisessä ja kriittisten kysymysten tunnistamisessa. PESTE-analyysi kattoi laajasti ulkoiset tekijät, kuten poliittiset, taloudelliset, sosiaaliset, teknologiset ja ekologiset näkökulmat, tarjoten kattavan näkymän tilitoimistoalan toimintaympäristöön. Analyysin avulla pystyttiin tunnistamaan olennaiset ulkoiset tekijät, jotka voivat vaikuttaa tilitoimistoihin. Haastattelujen suunnittelussa otettiin huomioon PESTE-analyysin tuottama tieto, ja näitä tekijöitä tarkennettiin ja syvennettiin haastattelujen avulla. PESTE-analyysi toimi siis tehokkaana pohjana tutkimuksen suunnittelulle ja antoi kontekstin haastatteluille. Sen avulla varmistettiin, että tutkimuksen fokus oli ajankohtainen ja kattava.

5.2.2 SWOT-analyysi

SWOT-analyysin suosiossa lienee sen yksinkertaisuudessa. SWOT-analyysi erittelee nelikenttään analyysinkohteen vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat. Analyysia käytetään tänä päivänä päätöksenteon tukena, SWOT-analyysi tarjoaa nopean analyysin tilanteesta. Analyysi mahdollistaa organisaation priorisoimaan tekijöitä vaikuttavuudestaan, positiivisista (vahvuudet ja mahdollisuudet) sekä negatiivisista (heikkoudet ja uhat). SWOT-analyysia on käytettävä aina strategiaan tarkoituksiin, muussa tapauksessa siitä ei ole hyötyä. (Speth 2016, 5-7.)

SWOT-analyysi tarjosi selkeän kehyksen tilitoimistoalan nykytilan ymmärtämisessä sekä strategisessa suunnittelussa.

5.2.3 Teemahaastattelu

Haastattelun tehtävänä on välittää kuvaa haastateltavan ajatuksista, käsityksistä, kokemuksista ja tunteista. Tutkija voi lähestyä haastattelua suorasti tai epäsuorasti, epäsuora pohjaa jonkin tulkitsemiseen, kun suora lähestymistapa on kysyä ihmiseltä suoraan hänen kokemussältöjään. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 41.) Teemahaastattelu (puolistrukturoitu haastattelu) on yleisin käytettävä tutkimushaastattelumuoto, tutkimusongelmasta poimitaan olennaiset aiheet ja teemat, mutta käsittelyjärjestyksellä ei ole merkitystä. (Vilka 2021.) Teemahaastattelu soveltuu tilanteisiin, kun halutaan tietoa tietyistä teemista tai aihealueesta (Saara-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Teemahaastattelu ei sido haastattelua, ei kvalitatiiviseen tai kvantitatiiviseen tutkimusmenetelmään tai menemällä liian syväälle aiheeseen. Teemahaastattelu etenee yksityiskohtaisten

kysymysten sijaan keskeisten teemojen varassa. Tutkittavien ääni tulee paremmin kuuluviin, kun heidän tulkintansa asioista ja merkitykset ovat keskeisiä. Teemahaastattelu kuuluu puolistrukturoimattomaan tutkimushaastattelunmuotoon, koska haastattelu aspekti, teemat, toistuvat kaikille samana ja kysymykset sekä kysymysten muodot ovat kaikille samat, täysin vapaa haastattelumuoto ei kuitenkaan ole. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 48.) Haastattelun teemat avautuivat PESTE-analyysia apuna käyttäen.

Tutkittavat ilmiöt ja teemat pohjautuvat opinnäytetyössä teoriaan ja tutkimustietoon. Ilmiöiden pääluokat toimivat samalla tutkimuksen teoreettisina pääkäsitteinä. Haastattelurunkoa laadittaessa yksityiskohtaisen kysymysrunгон sijaan laadittiin teema-alueuuttelo, haastattelutilanteessa teema-alueet tarkennettiin kysymyksillä. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 66.)

Opinnäytetyössä teemahaastattelut sovittiin Teams-haastatteluina, joka voidaan rinnastaa puhelinhaastatteluun. Haastattelut toteutettiin elo-syyskuun välisenä aikana 2023. Haastatteluita ei tallennettu, haastattelijä teki muistiinpanot haastattelun yhteydessä ja litteroi tekstin. Haastateltavat esiintyvät opinnäytetyössä anonyymeinä. Puolistrukturoiduissa haastatteluissa, puhelinhaastattelut toimivat hyvin, sillä niillä voidaan tavoittaa paikkariippumattomasti ja ne sopivat monen kiireiseen arkeen. Haastattelutekniikassa on huomioitava, että puhelinhaastatteluissa haastattelukysymysten on oltava lyhyempiä, haastateltavan on esitettävä mahdollisesti hitaammin kysymyksiä, kuin kasvokkain käytävässä keskustelussa. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 65.)

Tausta-aineistoa varten lähetettiin vihreä vastuuhankkeessa mukana olleille tilitoimistoille haastattelukutsu sähköpostitse (liite 1). Haastatteluun pyydettiin kuutta tilitoimistoa, joista kaksi suostui osallistumaan. Haastateltavat olivat molemmat tilitoimistoissaan osakkaina ja heillä oli vankka yli 10 vuoden kokemus taloushallintoalalta. Tämä varmisti, että haastateltavilla oli syvälinen ymmärrys alasta, sen muutoksista ja haasteista. Otannan kokoon vaikutti se, että vihreä vastuuhankkeeseen aktiivisesti osallistuneita tilitoimistoja oli rajoitetusti. Aineiston kokoa tärkeämpi kriteeri oli kuitenkin se, että haastateltavat olivat strategisessa asemassa omien yritystensä päätöksenteossa. Keskiössä oli saada näkemyksiä ja syvällistä ymmärrystä toimialan ammattilaisilta sekä verrata niistä PESTE ja SWOT-analyysissa nousseisiin tekijöihin.

Teemahaastattelukysymykset suunniteltiin perustuen aikaisemmin toteutettuihin analyysihin ja sieltä nousseisiin seikkoihin. Tavoitteena oli saada toimialan sisältä olevilta henkilöiltä käytännön kokemusta ja näkökulmaa muutoksesta. Teemoina pidettiin tilitoimiston näkemyksiä tunnistaa ja ymmärtää yritysraportoinnin merkitys omalle liiketoiminnalleen sekä millaisia mahdollisuuksia se voisi tarjota tulevaisuudelle. Samanaikaisesti haluttiin ymmärtää tilitoimiston tämä hetkisiä resursseja ja niiden uudelleen asemointia tulevaisuudessa. Lisäksi haluttiin kuulla yrityksen strategisesta suunnitelmasta liittyen vastuullisuusraportointiin. Taustakysymykset:

- *Miten arvioitte yritysvastuullisuuden merkityksen kasvavan asiakaskunnassanne? Onko tämä jo näkynyt asiakasrajapinnassa?*
- *Miten näette yritysvastuullisuuden vaikuttavan tilitoimistoalan kilpailuun tulevaisuudessa? Minkälaista kilpailuetua pyritte rakentamaan?*
- *Kuinka voitte auttaa asiakkaitanne hyödyntämään yritysvastuullisuutta kilpailuetuna ja brändin rakentamisessa?*
- *Miten olette valmistautuneet auttamaan asiakkaitanne noudattamaan yritysvastuullisuusvaatimuksia?*
- *Kuinka aiotte auttaa asiakkaitanne raportoimaan ja seuraamaan yritysvastuullisuusindikaattoreita tehokkaasti?*
- *Kuinka aiotte kouluttaa oman henkilöstönne pysyäkseen ajan tasalla yritysvastuullisuuslainsäädännön muutoksista ja parhaista käytännöistä?*
- *Onko strategiassanne laajentua yritysvastuullisuuden konsultaation alueelle?*
- *Millaisia teknologisia ratkaisuja harkitsette käyttävänne yritysvastuullisuusraportoinnissa ja -seurannassa?*

5.2.4 Nelikenttämatriisi

Tulevaisuudentutkimus kiinnostuu maailmasta, joka ei ole vielä olemassa. Arkikielessä skenaario on yleisimmin väärinkäytetty tulevaisuudentutkimuksen käsite, sillä skenaarioita pidetään usein ennusteina tulevista tapahtumista. Tulevaisuudentutkimuksessa skenaario ei kuitenkaan ole ennustamista, vaan erilaisia tulevaisuuksien mahdollisuuksien näkymiä. Skenaario itsessään on tietoista, kerättyä tutkimusaineistoa ja dokumentoitua kuvausta tulevaisuuden mahdollisesta maailmasta. Skenaario ottaa huomioon muutoksen, skenaario pyrkii ennakoimaan tulevia kehityskulkuja laajemmin kuin historialliseen dataan perustuen. Skenaarioita käytetään päätöksentekoon, jolla tunnistetaan epävarmuuksia, tehdään tulevaisuutta todemmaksi, haastetaan ajattelua ja etsitään uusia mahdollisuuksia. Skenaariotyö keskittyy tulevaisuuden tapahtumien ja kehityskulun kuvaamiseen, mutta sen tavoitteet ja hyödyt palvelevat aina nykyhetkeä, että voimme tehdä merkityksellisiä päätöksiä nykyhetkessä. (Lätti, Malho, Rowley & Frilander 2022, 314-316.)

Nelikenttämatriisilla saadaan tuotettua neljä erilaista skenaariota. Menetelmässä paikallistetaan ensimmäisenä keskeiset muutosajurit ja valitaan niistä kaksi oman organisaation kannalta keskeisintä. Valitut ajurit asetetaan akselistoon, joka muodostaa nelikentän, molempien akselien ääripäät kuvaavat ajurin voimakasta tai heikkoa kehitystä. (Niemi 2022.) Nelikenttämatriisi on yksinkertainen ja helppo tapa tehdä neljä eri skenaariota on määrittää kaksi tärkeintä epävarmuutta ja määrittää näille kaksi kehitysvaihtoehtoa. Tällä tavoin saadaan luotua nelikenttä, jossa on neljä toisistaan eroavaa skenaariota. Skenaariot voidaan nimetä kiteyttämällä niiden keskeiset asiat. Hyvä nimi herättää mielenkiinnon skenaariota kohti ja ohjaa lukijaa.

Nimien tulisi olla lyhyitä, 1-3 sanaa, jotka kuvaavat skenaarion luonnetta. (Lätti ym. 2022, 325, 331.)

Opinnäytetyössä mukailtiin Fred Polakin (1973) tulevaisuuskuvelikenttää, jonka akselina toimii yhteiskunnan kehityssuunta ja yksilöiden vaikutusmahdollisuudet. Kummankin akselin arvoista voidaan määrittää optimismi ja pessimismi, tällä tavoin saadaan neljä erilaista tulevaisuuskuvausta. (304) Opinnäytetyössä yksinkertaistettiin neljän erilaisen skenaarion löytämistä, jossa määriteltiin kaksi epävarmuutta ja näille molemmille luotiin kaksi erilaista kehitysvaihtoehtoa. (Lätti ym. 2022, 304, 325.)

Lopuksi skenaariot tarinallistetaan, vaiheeseen ei ole yksityiskohtaista ohjetta. Skenaario on uskottava kuvaus tulevaisuuden tilanteesta, tarinan tulee olla konkreettinen ja tarinaan uppoudutaan yksi skenaario kerrallaan. Skenaarioiden tulee antaa kirjoittaa itse itsensä, jonka jälkeen tulee varmistaa, että niistä tulee riittävän erilaisia. Tyypillisiä skenaarioiden kuvaamistapoja on viisi: tapahtumaketjujen kuvaus, kuvat graafit ja kvantifioinnit, persoonat, tärkeimpien piirteiden kuvaus ja nimeäminen. (Lätti ym. 2022, 329-330.) Opinnäytetyössä käytettiin tärkeimpien tapahtumien sekä piirteiden kuvaamista.

5.3 Aineiston analysointi

Opinnäytetyön aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin avulla. Laadullisessa analyysissä aineistoa tarkastellaan usein kokonaisuutena, kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusjoukon suuruus ei ole olennaista. Laadulliseen analyysiin kuuluu kaksi vaihetta: havaintojen pelkistäminen ja arvoituksen ratkaiseminen. (Alasuutari 2011.) Laadullinen sisällönanalyysi on lähellä teemoittelua ja siinä keskitytään aineiston asioihin, aiheisiin ja teemoihin. Aineistossa keskitytään haastateltavien aiheisiin, mistä he puhuvat, mutta kuitenkin ilmaisullista muotoa ei oteta analyysin kohteeksi. (Vuori 2024.)

Havaintojen pelkistäminen koostuu kahdesta eri osasta. Aineistoa voidaan tarkastella vain tietystä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta. Aineistoa tarkastellessa tulee huomioida, mikä on teoreettisen viitekehyksen ja kysymyksenasettelun kannalta olennaista. Tämän myötä analyysin kohteena oleva raakamateriaali pelkistyy hieman hallittavammaksi kokonaisuudeksi. Pelkistämistä seuraavassa vaiheessa pyritään karsia havaintomäärää yhdistämällä eri havaintoja. Erilliset raakahavainnot yhdistyvät yhdeksi havainnoksi etsimällä havaintojen yhteispiirteitä tai nimittäjiä. (Alasuutari 2011.)

Tutkija voi lähteä avoimin mielin etsimään kohtia aineistosta, jotka kertovat jotain kiinnostavaa tutkittavasta asiasta. Tutkija valitsee teoreettisen ymmärryksensä pohjalta aineistossa kiinnostavia asioita, mutta välttämättä hukkumasta yksityiskohtiin. Vuori (2024) käyttää Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven (2018, luku 4) määritelmää sisällönanalyysin tavoitteista, jossa luodaan

sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Aineisto tulee järjestää selkeään ja tiiviiseen muotoon. (Vuori 2024.)

Laadullisen analyysin toinen vaihe on nimeltään arvoituksen ratkaiseminen, vastaavaa aihetta voidaan myös nimittää tulosten tulkinnaksi. Arvoituksen ratkaiseminen tapahtuu tuotettujen johtolankojen ja käytettävissä olleiden vihjeiden pohjalta tehdään merkitystulkinta. Arvoituksen ratkaisemisen vaiheella voi olla suurempi tai pienempi osuus verraten pelkistämiseen kuuluvaan havaintojen yhdistämiseen. (Alasuutari 2011.) Aineiston sisällöistä pyritään tekemään johtopäätöksiä, mutta analyysille ei ole olemassa yhteisiä sääntöjä (Vuori 2024).

Laadullisen aineiston analyysiä ei pidetä tutkimusprosessin viimeisenä vaiheena, vaan tutkimuksen luonne on syklistä ja aineiston analysointi alkaa jo aineiston keräämisen yhteydessä. Analyysi aloitetaan usein aineiston lukemisella, jolloin siitä syntyy yleiskuva. Aineistoon perehtyminen ja sen luokittelu tapahtuu syklisesti. Analyysiprosessi kattaa koko aineiston ja se etenee systemaattisesti. Analyysin edetessä saattaa syntyä uusia analyysiluokkia ja se päättyy vasta kun uudesta aineistosta ei enää löydy uusia näkökulmia. (Seitamaa-Hakkarainen 2014.)

Tutkimusaineisto koostui teoriaan perehtymällä sekä PESTE- ja SWOT-analyysien tekemisellä. Näin saatiin rakennettua yleiskuva, jota voitiin alkaa luokittelemaan. Luokittelu eteni sykleissä, kun aihealueeseen pääsi syventymään. Tutkimusaineiston analyysissa käytettiin haastattelun yhteydessä litteroituja tekstejä. Näitä vertailtiin SWOT-analyysin sekä PESTE-analyysin kanssa keskenään ja etsittiin merkityksellisimpiä huomioita. Näitä verrattiin tutkimuksen aiheeseen sekä tutkimuskysymyksiin. Aineiston analysointi päättyi, kun aineistosta ei enää löydetty uusia näkökulmia.

5.4 Tutkimusetiikka

Tutkimusetiikalla tarkoitetaan hyvän tieteellisen käytännön noudattamista ja se kulkee mukana tutkimusprosessin jokaisessa vaiheessa. Tutkimusetiikka tarkoittaa yleisesti sovittuja yhteisiä pelisääntöjä, joita noudatetaan laajasti kollegoihin, tutkimuskohteeseen ja suureen yleisöön. Hyvä tieteellinen käytäntö puolestaan tarkoittaa tutkijan noudattamaa eettisesti kestäviä tiedonhankintamenetelmiä ja tutkimusmenetelmiä. Hyvällä tieteellisellä käytännöllä tutkija osoittaa tutkimusmenetelmien tiedonhankinnan ja tutkimustulosten johdonmukaista hallintaa. Tutkimustulosten tulee vastata tieteelliselle tutkimukselle asetettuihin vaatimuksiin, tutkimuksen on tuotettava uutta tietoa, tutkijan on noudatettava rehellisyyttä ja tarkkuutta tutkimustyössä ja tulosten esittämisessä. (Vilkkä 2021.)

Tutkimusetiikka liittyy vahvasti myös tutkimusaineistoihin. Vilkkä (2021) esittää, että Grönforsin (1985) mukaan tutkittavan halu nähdä tutkijan muistiinpanot ovat jakautuneet kahtia: toisten mielestä ne tulisi näyttää tutkittavalle ja toisten mielestä ne ovat tutkijan yksityistä omaisuutta. Vilkkä (2021) suhtautuu samalle kannalle Grönforsin (1985) kanssa, ettei tutkijan

muistiinpanojen näyttäminen tutkittavalle ole asianmukaista. Tutkimuksen saatekirjeessä tai haastattelun alussa tutkittavalle tulee antaa riittävästi tietoja, mihin tietoja annetaan ja käytetään. (Vilka 2021.)

Tutkijan vastuulla on, että tutkimus noudattaa hyvän tieteellisen käytännön mukaista avoimuutta, työelämään liittyvä tutkimuksen kuuluu olla julkista ottaen huomioon tietyt tekstin osa-alueet, joita ei haluta julkaista esim. vaitiolo- ja salassapitovelvollisuutta noudattaen. Tutkimusta suunniteltaessa on hyvä huomioida, että salassa pidettävät julkaisut eivät pääse hyödyttämään työelämää laajasti ja näin ollen tutkimuksesta saatava käytännön hyöty jää puuttumaan. (Vilka 2021.)

Opinnäytetyössä tutkimusetiikka on vahvasti läsnä ja siinä noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Ennen haastattelua tilitoimistoihin lähestyttiin sähköpostin muodossa, jossa käytiin tutkimuksen sisältöä läpi sekä kerrottiin mihin tarkoitukseen haastattelun tutkimusaineistoa käytetään. Tutkimuskysymyksissä ei menty salassa pidettäviin materiaaleihin, mutta haastattelun osapuolten vastaukset päätettiin pitää salassa, sillä vastauksien henkilöinnillä ei ollut suurta julkista hyötyä eikä tutkimuksen laajempi vaikuttavuus vaarantunut.

6 Opinnäytetyön tulokset

Opinnäytetyössä tutkittiin yritys vastuullisuusraportoinnin tuomia mahdollisuuksia tilitoimistoille, jotka olivat osallistuneet Laurea ammattikorkeakoulun vihreä tilinpäätös ja vastuullisuus osana vihreää siirtymää-hankkeeseen. Hankkeessa oli pääsääntöisesti mukana pieniä ja keski suuria tilitoimistoja. Opinnäytetyössä mukailtiin tulevaisuusmuotoilun kolmea eri vaihetta: tutkimus, tulkinta ja toiminta. Tutkimusvaiheessa pyrittiin luomaan käsitys yritys vastuullisuusraportoinnin muutoksesta sekä luomaan ymmärrys tilitoimistojen nykykuvaan ja toimintaan.

Analysoimalla yrityksen ulkoista ja sisäistä ympäristöä saadaan paljon tärkeää tietoa yrityksen strategian onnistuneeseen laadintaan ja toteuttamiseen. Analysoimalla löydetään ne kilpailutekijät, joiden hyödyntäminen tuo lisäarvoa asiakkaalle. (Hesso 2015, 35.) Yrityksen toimintaympäristöä analysoitiin PESTE-työkalua käyttäen. Opinnäytetyössä perehdyttiin teorian avulla taloushallintoalan nykytilaan sekä siihen vaikuttavaan sääntelyyn.

Tausta-aineistoa varten lähetettiin vihreä vastuuhankkeessa mukana olleille tilitoimistoille haastattelukutsu sähköpostitse. Haastatteluun pyydettiin kuutta tilitoimistoa, joista kaksi suostui haastatteluun. Haastateltavat työskentelevät taloushallinnonalalla tilitoimistossa, kaksi haastateltavista ovat osakkaina yrityksessään. Tehtävissään kolmella on yli 10 vuoden työkokemus.

Opinnäytetyössä suoritettiin lisäksi haastattelut kahdelle tilitoimistoyrittäjälle, että saataisiin kokemusperäistä tietoa toimialasta. Haastattelut toteutettiin elo-syyskuun välisenä aikana 2023. Haastattelut toteutettiin osin puhelimitse, osin teams välityksellä. Haastateltavat esiintyvät opinnäytetyössä anonyymeinä.

6.1 PESTE-analyysi

Poliittiset päätökset, lait ja asetukset vaikuttavat yritystoimintaan monesta eri näkökulmasta ja siten vaikuttavat samalla taloushallintotoimialaan. Poliittisessa päätöksenteossa tulisi huomioida tarpeeksi pitkä aikajänne. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019, 39.) Yritysten on tarkkailtava poliittista päätöksentekoa ja valmistelua, valtiotalous vaikuttaa monen yrityksen toimintaan. Poliittinen ympäristö määräytyy kansallisen finanssipolitiikan painopisteistä, jolla säädelään valtion tuloja ja menoja, mm. verojen nostoilla tai laskuilla, tulonsiirroilla ja julkisen sektorin investoinneilla. (Hesso 2015, 37-38.) Vihreään siirtymään liittyvät investointilaaajuudet kasvavat jatkuvasti, lainsäädäntö laajentaa raportointivelvollisia ja tarkentuu koko ajan. Raportointivaateet ovat ylikansallisia, joten se tulee vaikuttamaan eurooppalaisiin yrityksiin samalla tavalla.

P	E	S	T	E
<ul style="list-style-type: none"> EU-standardi tekee yritysvastuuraportoinnista entistä määrätuotuisempaa ja pakollista Kestävyysraportointia koskeva lainsäädäntö laajentaa raportointivelvollisia sekä tarkentuu koko ajan Raportointivaateet ovat ylikansallisia EU-direktiivejä, poliittinen ympäristö elää kansallisen finanssipolitiikan sekä laajemman geopolitiikan mukana 	<ul style="list-style-type: none"> Tilitoimistot polarisoituvat, yritysten kokoluokka kasvaa Talousala on hyvin ennakoitavissa oleva toimiala Tilitoimistojen on mahdollista monimuotoistaa palveluitaan 	<ul style="list-style-type: none"> Eri ikäryhmien ajattelumalli on erilainen, palvelulta saatetaan odottaa enemmän, vastuullisuus korostuu Alaa vaivaa henkilöstöpula, kun suuremmat ikäluokat ikääntyvät eikä ala houkuttele 	<ul style="list-style-type: none"> Teknologia kehitty nopeasti Teknologisella palveluvalikoimalla voi erottautua Teknologiset innovaatiot helpottavat rutiinien vähentämistä 	<ul style="list-style-type: none"> Euroopan vihreän kehityksen ohjelma, lainsäädäntö tukee vihreää siirtymää Lainsäädäntö tuo henkilöstölle uudenlaisia osaamisvaatimuksia työhön

Kuvio 4: PESTE-analyysi

Ekonomiset, eli taloudelliset tekijät viittaavat taloustilanteeseen ja sen kehityssuuntaan. Taloussuhdanteiden vaikutus liittyy mm. ostovoimaan ja lainaehtoihin. Talouskehitykseltään talousala on hyvin tasainen sekä ennakoitavissa oleva toimiala. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019, 39.) Suomessa rahapolitiikkaa toteutetaan Suomen pankissa Euroopan keskuspankin linjausten mukaisesti. Liiketoiminnassa on tärkeää analysoida taloudellisen ympäristön kehityssuuntia sekä ennustaa tulevaisuuden maailmantilaa ja sen vaikutusta omaan organisaatioon. Maailmantalous vaikuttaa kotimaan markkinoihin Suomen vientivetoisuuden vuoksi varsin nopeasti. (Hesso 2015, 38-39.) Tilitoimistojen asiakaskunta perustuu yrityksiin, jotka ostavat taloushallinnon palvelua joka tapauksessa on kyse nousu- tai laskusuhdanteesta. Muuttuva taloustilanne

ei siis paljon vaikuta yrityksen tuloihin. Yritysvastuusääntely sen sijaan saattaa monimuotoistaa tilitoimistojen palveluvalikoimaa. Vastuullisuusraportointi voi olla tilitoimistoille hyvä lisäarvo-palvelu, erikoistumisessa saattaa olla liiketoimintamahdollisuuksia (Fredman 2021).

Sosiaaliset tekijät viittaavat erilaisiin trendeihin, käytösmalleihin sekä tapoihin. Kulttuuristen tekijöiden tarkasteluun vaikuttaa mm. eri ikäryhmien ajatusmallit sekä demografiset tekijät. Tällaisia muutoksia taloushallintoalalla voi olla mm. suurten työntekijäluokkien eläköityminen sekä yrittäjyyden nousu. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019, 40.) Yritysvastuullisuus on yrityksen strategisen suunnittelun kannalta tärkeä sosiaalisen ympäristön ilmiö, etenkin sosiaalisen median aikakaudella, jossa yksi päivitys voi saavuttaa satoja lukijoita vähällä vaivalla (Hesso 2015, 40). Eri ikäryhmät edustavat erilaisia ajattelumalleja ja palveluodotus saattaa olla hyvin erilainen. Lisäksi alalle ei enää hakeuduta entisenlaisesti, jolloin alalle on luotava uusia houkuttimia esim. neuvontatyön laajentamisen muodossa. Vastuullisuusraportointi vaatii perehtymistä ja asiantuntemusta, erityisesti ympäristövaikutusten raportointi vaatii tuotantoprosessien ymmärrystä sekä seuraamista, sitä ei voida pitää kirjanpitäjän sivutyönä (Fredman 2021). Vastuullisuusraportoinnin lisäpalvelu vaatii yritykseltä strategista pohdintaa, sillä se sitoo resursseja.

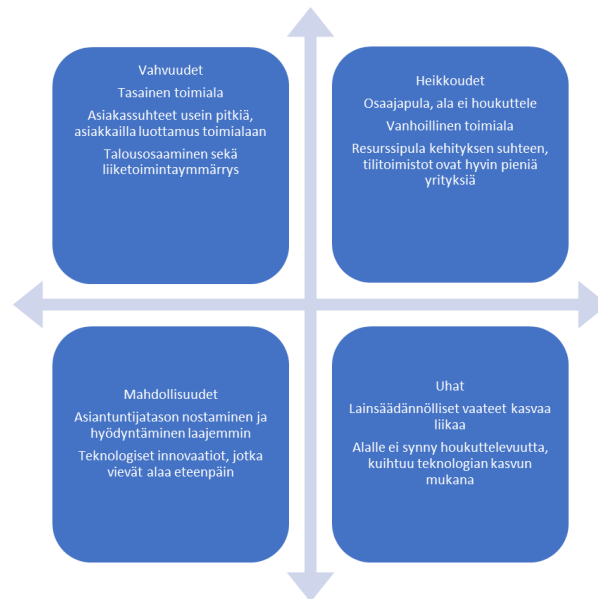
Teknologinen kehittyminen luo asiakkaille sekä koko taloushallintoalalle paljon mahdollisuuksia. Taloushallinnon sähköistymisestä on puhuttu pitkään, teknologinen kehitys vaikuttaa myös globaalissa maailmassa muuttamalla alan toimintoja ja ammatteja. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019, 40.) Teemu Toljander (taloushallintoliitto 2023a) toteaa, että automaationpainoarvo työssä tulee kasvamaan koko ajan ja rutiinityöt poistuvat tekoälyn kehittyessä. Mitä enemmän hyödynnetään teknologian tuomia mahdollisuuksia, sitä enemmän vapautuu henkilöresursseja vaativampaan neuvontatyöhön. Teknologian kehittyminen tuo asiakkaille uudenlaisia odotuksia: eri sukupolvet omaksuvat ratkaisut nopeampaa, asiat halutaan hoitaa tehokkaasti, omalla ajalla ja sieltä missä halutaan.

Ekologinen kestävyys on monissa yrityksissä osana liiketoimintaa, ympäristökysymykset on otettava huomioon tuotteen koko elinkaaren ajalta sekä ekologista hiilijalanjälkeä on seurattava kriittisesti. Kehittyneen talouden seurantarjestelmät voivat olla apuna, kun mitataan uuden innovaation mahdollista toimintaa ilmastonmuutoksen kannalta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019, 40.) Taloushallintojärjestelmien automatisointi edistää myös resurssiviisasta taloutta ja hiilineutraalia yhteiskuntaa. Yrityskoosta riippumatta automatisointi tuo kustannussäästöä taloushallinnon ilmastovaikutuksiin, esimerkiksi e-kuitin kehittäminen verkkolaskussa tuo säästöä 3 vuoden aikana 70 milj. kiloa CO₂e. (Finanssiala 2021b.)

Lainsäädäntö sääntelee taloushallintoalaa jatkuvasti. Ylikansalliset EU:n direktiivit muokkaavat taloushallintoalan toimintaa ja asettaa korkeampia osaamisvaatimuksia. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019, 40.) Moni liiketoiminta lähtee liikkeelle lainsäädännöllisistä muutoksista, lainsäädännöllinen ympäristö kytkeytyy hyvin vahvasti poliittiseen ympäristöön. Lainsäädännöllistä

ympäristöä on hyvä seurata oman toimialan sekä laajemman oman alan asioista päättävän ministeriön toimien kautta (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019, 47). Tilitoimistot ovat pitkälti itse vastuussa tietojen ajantasaisuudesta, joten aktiivinen osallistuminen esimerkiksi Taloushallintoliiton tai muiden järjestäjien webinaareihin on tärkeää. Tietoa on tarjolla paljon, mutta tieto ei ole kovinkaan käytännönläheistä.

6.2 SWOT-analyysi

Kuvio 5: SWOT-analyysi

Tilitoimiston vahvuksina voidaan pitää toimialan tasaisuutta. Toimialaa pidetään luotettavana sen riippumattomuuden vuoksi. Asiakassuhteet ovat usein pitkiä ja asiakkailla on usein luottamukselliset välit omiin tilitoimistoihinsa. Tilitoimistoalalla työskentelevillä on paljon talousosaamista sekä liiketoimintaymmärrystä, lisäksi heidän tulee olla perehtyneitä alaan liittyviin lainsäädännöllisiin muutoksiin. Vastuullisuusraportointi vaatii tilitoimistoilta resursseja ja aihealueeseen perehtymistä, mutta toteutuessaan se voi tarjota arvokkaan lisäarvopalvelun jo ennestään luottamukselliseen asiakassuhteeseen.

Kari Alholan (2023b) mukaan tilitoimistoala on murrosvaiheessa, etenevä automaatio muuttaa työtehtäviä ja asiakkaiden tarve asiantuntijapalveluille kasvaa. Kirjanpitäjien osaamisen tasoa pidetään erittäin korkeana, lähtökohdat osaamisen kehittämiseksi on hyvät. Kirjanpitäjillä on mahdollisuus ottaa vastuulleen työtehtäviä, jotka on aikaisemmin voitu katsoa kuuluneen konsulteille. Tilitoimistoilla on tällä hetkellä suuri tehokkuusvaatimus, jossa rutiinitehtävät automatisoituvat nopeasti. Kirjanpitäjän katsotaan muuttuvan yhä enemmän neuvonantajaksi, joka voi tarjota lisäarvoa asiakkaalleen. (Alhola 2023b.)

Tilitoimistojen heikkouksina voidaan pitää osaajapulaa, ala ei houkuttele uusia työntekijöitä sillä tahdilla mitä vanhemmat työntekijät poistuvat. Alaa voidaan pitää myös varsin vanhoillisenä, ala on pitänyt sisällään paljon manuaalista sekä toistettavia työtehtäviä. Lisäksi tilitoimistot ovat varsin pienyritysvoittoinen ala, joten alalla eteneminen on ollut varsin hankalaa. Pienyritysvoittoisuus ja resurssipula asettaa omat haasteensa jo valmiiksi kilpailtuun alaan. Vastuullisuusraportointia saatetaan pitää vain lainsäädännöllisenä velvoitteena muiden joukossa, näkemättä sen mahdollisuuksia.

Tilitoimistoalan mahdollisuuksina voidaan pitää myös toimialan tasaisuutta, palveluille on jatkuva tarve, oli kyseessä nousu- tai laskusuhdanne. Tilitoimistojen henkilökunnalla on erinomaista liiketoiminnallista osaamista, jota voidaan hyödyntää yhä vaativampaan asiantuntija-tehtävään. Teknologian kehittyminen mahdollistaa rutiinityön poistumisen, joten henkilökunnalta vapautuu työaika vaativampaan ongelmanratkaisuun. Vastuullisuusraportointia voidaan pitää tällaisena tehtävänkuvana, se voi mahdollistaa työntekijän erikoistumisen tietylle toimialalle.

Tilitoimistoalan uhkina voidaan pitää lainsäädännön jatkuvaa muutosta, joka vaatii tilitoimistoilta jatkuvaa kouluttautumista sekä tietojen päivitystä. Tilitoimiston henkilökunnan vastuulla on huolehtia itse oman tietojensa ajantasaisuus. Yritysvastuuraportoinnin ylikansallinen EU-sääntely voi aiheuttaa tilitoimistoille kiristyvää kilpailua kansainvälisellä tasolla. Mikäli alalle ei saada synnytettyä houkuttelevuutta, on vaarana, että ala kuihtuu eikä sen mahdollisuuksia päästä hyödyntämään. Mikäli ala ei uudistu, saattaa teknologian hyödyntäminen rutiinityössä vaikuttaa alalla olevien henkilöiden määrän tarpeeseen.

Tilitoimistot antavat asiakkailleen turvaa vaikeina aikoina, taloushallinto-osaajien tuki ulottuu hinnoittelusta kannattavuuden hallintaan, tehtävän voidaankin katsoa avustavan päätöksentekoa. Kirjanpito perustuu ja on suurimmaksi osaksi sääntöjä, kirjanpitäjältä odotetaan vahvaa sääntöjen hallintaa ja alalla onkin tunnettava lukuisia lakitason säännöksiä. Taloushallinnonala pysyy varsin neutraalina suhdanteista riippumatta, erilaiset ilmiöt saattavat kuitenkin muuttaa työnpainopistettä. Esimerkiksi koronapandemian aikaan kirjapitäjien roolissa korostui kassanhallinnan ja kassavirtalaskelmien tukeminen. Vaikka talousalan tietyt lainalaisuudet säilyvät, myös taloushallinnonala kehittyy maailman menon mukana. (Alhola 2023a.)

6.3 Haastattelut

Opinnäytetyön yhtenä osana suoritettiin haastattelu kahden tilitoimistoalan yrittäjän kanssa. Haastattelun päätarkoituksena oli saada ymmärrystä tilitoimistoalan toimintaympäristöstä, sen haasteista ja mahdollisuuksista. PESTE- ja SWOT-analyysillä rakennettiin perusteellista ymmärrystä toimintaympäristöstä ja määriteltiin keskeiset kysymykset, joita käsiteltiin haastattelussa. Haastatteluiden avulla pyrittiin tuomaan alan näkemyksiä ja saamaan arvokasta tietoa tilitoimistoalan ajankohtaisesta tilasta.

Haastatteluissa käytetyt kysymykset koostuivat seuraavista:

- *Miten arvioitte yritysvastuullisuuden merkityksen kasvavan asiakaskunnassanne? Onko tämä jo näkynyt asiakasrajapinnassa?*
- *Miten näette yritysvastuullisuuden vaikuttavan tilitoimistoalan kilpailuun tulevaisuudessa? Minkälaista kilpailuetua pyritte rakentamaan?*
- *Kuinka voitte auttaa asiakkaitanne hyödyntämään yritysvastuullisuutta kilpailuetuna ja brändin rakentamisessa?*
- *Miten olette valmistautuneet auttamaan asiakkaitanne noudattamaan yritysvastuullisuusvaatimuksia?*
- *Kuinka aiotte auttaa asiakkaitanne raportoimaan ja seuraamaan yritysvastuullisuusindikaattoreita tehokkaasti?*
- *Kuinka aiotte kouluttaa oman henkilöstönne pysyäkseen ajan tasalla yritysvastuullisuuslainsäädännön muutoksista ja parhaista käytännöistä?*
- *Onko strategiassanne laajentua yritysvastuullisuuden konsultaation alueelle?*
- *Millaisia teknologisia ratkaisuja harkitsette käyttävänne yritysvastuullisuusraportoinnissa ja -seurannassa?*

Haastateltavilta haluttiin selvittää yritysvastuullisuuden nykyhetkeä sekä tulevaisuutta, miten yrittäjät arvioivat yritysvastuullisuuden kasvavan tai mahdollisesti oliko yritysvastuullisuus jo näkynyt asiakaskunnassa. Yritysvastuullisuus ei ollut näkynyt vielä kummankaan asiakasrajapinnassa, mutta sen merkitys oli tiedostettu. Vastuullisuuden merkityksen uskotaan kasvavan yhä enemmän pk-yrityskentässä, sillä he sijaitsevat usein suurempien yritysten alihankintaketjussa ja ovat sitä kautta raportointivelvollisia. Yrittäjät uskovat, ettei pienemmissä yrityksissä ole vielä tällä hetkellä tarpeellista osaamista vastuullisuusraportointiin liittyen, joten yhteydenottojen uskotaan lisääntyvän tulevaisuudessa tilitoimistoille. CSRD-direktiivi astui voimaan 1.1.2024 koskien alkuun suuryrityksiä, mutta toimitusketjujen kautta velvollisuus ulottuu pienempiin yrityksiin. Aikajänteeseen nähden haastateltava A huomautti, että käytäntö on vielä hyvin ontuvaa ja ohjeistuksissa ei ole vielä tarpeeksi käytännönohjeistuksia. Haastateltava B on pohtinut tehdä yritysvastuullisuusraportoinnin ensimmäiseksi omaan tilitoimistoonsa, että raportointiin syntyy käytännönkokemus. Hän näkee yritysvastuullisuusraportoinnin neuvonantopalveluna tulevaisuudessa.

Haastateltavilta haluttiin kysyä yritysvastuullisuuden vaikutusta tilitoimistoalan kilpailuun, ovatko he mahdollisesti hyödyntämässä sitä kilpailuetuna sekä onko tilitoimistot nostamassa yritysvastuuraportoinnin yritystensä strategiseen keskiöön. Molemmat haastateltavat yrittäjät pitivät yritysvastuullisuusraportointia mahdollisuutena, riskinä pidettiin, ettei tilitoimistot tunnista osaamistaan, vaan liiketoiminnan vie jokin muu taho. Tilitoimistoilla todettiin olevan laaja osaaminen yritysten taloushallinnon asioista, mutta tilitoimistot ovat usein mikroyrityksiä, joten resurssipulaa alalla on paljon. Yrittäjä A mainitsi, ettei kansallista valmistautumista

yrittäjänsä sääntöön ole olemassa, tämän vuoksi Laurean toteuttama vihreä vastuuhanke saikin paljon kiitosta huomioiden pienten tilitoimistojen tarpeet. Yritys A onkin päätenyt pitämään huolta henkilökuntansa jatkuvasta kouluttautumisesta. Yrityksen strategisina arvoina nähdään henkilökunnan tyytyväisyys, sillä henkilökuntaan ei haluta paljoa vaihtelevuutta. Ala kärsii osaajapulasta, sillä työ opitaan usein vasta käytännössä. Yrittäjä A ei pysty ottamaan vastavalmistuneita harjoittelijoita, sillä heidän koulutuksensa vie liikaa osaavien henkilökunnan työaika. Haastateltava B uskoi myös vastuullisuusraportoinnin näkyvän tulevaisuudessa työtehtävissä. Haastateltava B huomautti KLT-pätevyyden edellyttävän jatkuvaa kouluttautumista, työtehtävistä ja kouluttautumisesta on raportoitava 3 vuoden jaksoissa Tili-instituuttisäätiölle. KLT asiantuntijoilla tulee olla ajantasainen tietotaito, jota pitää ylläpitää ja kehittää. Laurean vihreä vastuuhanke luettiin hyväksi tutkinnon ylläpitävään koulutukseen. KLT-pätevyys kertoo taloushallintoalan arvostetusta ammattitaidosta.

Teknologisten ratkaisujen suhteen kysyttiin, millaisia teknologisia ratkaisuja harkitaan käytettävän yritysraportoinnissa ja seurannassa. Molemmat haastateltavat totesivat, ettei taloushallintoalan ohjelmat tue vielä vastuullisuusraportointia, mikä koettiin ongelmaksi. Haastateltavien mielestä ohjelmistotalot ovat lähteneet liian hitaasti kehitystyöhön, hiilijalanjäljen pienentymiselle on hyvin vaikea luoda tunnuslukuja ostoreskontraan. Yritysten hallitusten on oltava vastuussa tiedon oikeellisuudesta, tilitoimistot eivät voi ottaa vastuuta tiedon oikeellisuuden arvioinnista. Yritysraportointi tulisi vahvistaa tilintarkastuksen yhteydessä. Haastateltava B on ollut toimialalla yli 20 vuotta ja kertoo, että tilitoimistoalan digitalisaatiosta puhuttiin jo alalle tullessa, mutta käytännössä se on tapahtunut vasta viime vuosina.

Haastatteluista nousi selkeinä asioina muutama teema. Ensimmäisenä yritysraportoinnin merkitystä pidettiin tärkeänä alalle, mutta sen käytännön toimintatapojen ja prosessien uskotaan olevan vasta rantautumassa. Yritysraportointi on yritysten tahtotilana, mutta sen käyttäminen erityisesti pk-yritysasiakasluokassa on vielä hyvin vaiheessa. Pk-yrityksissä ei ollut nousut vielä aihe keskiöön, mutta sen odotettiin käyvän tulevaisuudessa. Hyvinkin pian, mikäli pk-yritys kuuluu alihankintaketjuun suuremmalle yritykselle, joka edellyttää raportointia. Teema yritysraportointi koettiin tässä vaiheessa strategisena.

Toisena voitiin tarkastella tilitoimistojen omaa kehitystarvetta sekä toimintaa. Yritysraportoinnin voitiin nähdä kilpailuetuna, mutta samanaikaisesti tilitoimistot sekä taloushallintoala laajemmin kärsii osaajapulasta ja resurssit ovat tiukassa. Toimiala vaatii jatkuvaa tiedonhallintaa sekä kouluttautumista, alan asiantuntijoiden pätevyyden ylläpitäminen on yksilön omalla vastuulla. Yritysten hallituksen vastuulla on vastata tiedon oikeellisuudesta, tilitoimistoilla on kuitenkin rooli myös tässä kontekstissa esimerkiksi analysoimalla tietoa ja tuomalla lisäarvoa asiakkaalle. Kirjanpitäjillä todettiin olevan paljon osaamista, enemmän kuin he itse ehkä ymmärtävätkään, jota voisi valjastaa kilpailuetuna yrityksen toiminnassa. Asiakassuhteet ovat usein pitkiä ja perustuvat luottamukseen.

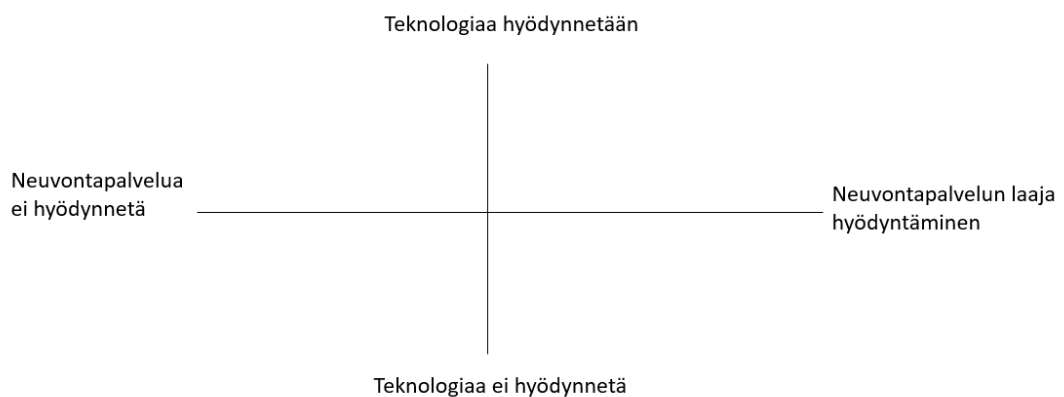
Kolmantena esiin nousi teknologian mukanaan tuomat ratkaisut ja digitalisaatio yleisesti. Taloushallintoalan ohjelmat eivät tue tässä vaiheessa vastuullisuusraportointia, ala on selkeästi vasta kehittämässä ratkaisuja. Digitalisaation kehityksellä on kuitenkin suuri vaikutus alaan myös sen laajemmassa kontekstissa eikä sitä voida ohittaa. Digitalisaatio muokkaa tilitoimistojen roolia ja toimintaa, mahdollistaen rutiinitehtävien automatisoinnin, lisäten tehokkuutta ja vapauttamalla aikaa henkilökunnalta.

6.4 Skenaariot

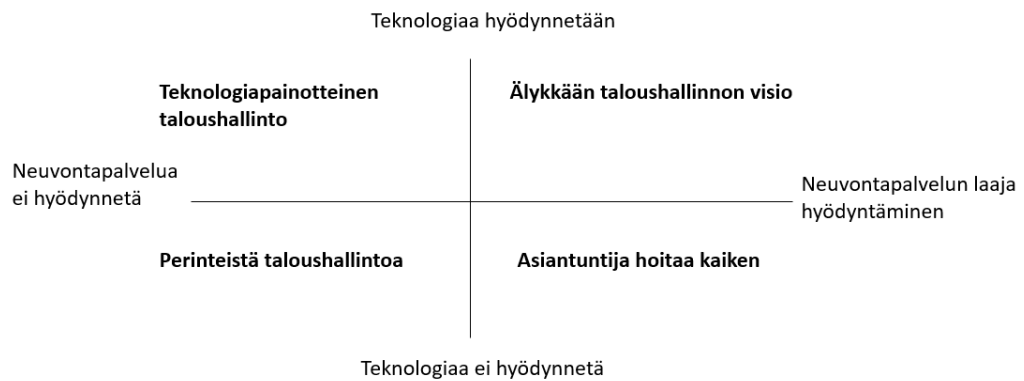
Opinnäytetyössä tarkasteltiin yritysvastuuraportoinnin mahdollisuuksia tilitoimistoille. PESTE- ja SWOT-analyysejä perusteella arvioitiin tilitoimistoalan toimintaympäristöä ja tuloksia verrattiin asiantuntijoiden haastatteluihin. Näistä luotiin tulevaisuuden skenaariota hahmottamaan tulevaisuuden mahdollisuuksia ja haasteita. Haastatteluissa ja toimintaympäristön analyysissä korostuivat seuraavat kohteet:

- Henkilöstöllä on paljon osaamista, jota voisi kaupallistaa
- Vahvat asiakassuhteet sekä tarve neuvontapalveluille tukisi palveluvalikoiman laajentamista
- Teknologiset innovaatiot voivat auttaa alaa kehittymään
- Yritysvastuuraportointi on mahdollisuus toimialalle nostaa asiantuntijuusroolia

Tärkeimmiksi yksittäisiksi muutosajureiksi skenaarioita suunniteltaessa työstä nousi henkilöstön vahva taloudellinen osaaminen, eli neuvontapalvelu ja teknologian kehittyminen. Nämä kaksi muodostivat skenaarioiden nelikenttä akselin (kuvio X).

Kuvio 6: Nelikentän akselit

Kuvio 7: Skenaariot nelikentässä

6.4.1 Skenaario 1 - teknologiapainotteinen taloushallinto

Skenaario teknologiapainotteinen taloushallinto (kuviot 7 ja 8) pohjautuu ajureihin neuvontapalvelua ei hyödynnetä - teknologiaa hyödynnetään.

Teknologiapainotteinen taloushallinto

Oletukset

- **Automaatio** taloushallinnon rutiinitehtävät ja prosessit automatisoidaan
- **Tekoäly** edistää analytiikkaa, joka mahdollistaa taloushallinnon ennustamisen ja analysoinnin
- **Rutiinityöt** manuaalinen työ vähenee ja vapauttaa aikaa asiantuntijoille
- **Asiantuntijuuden rooli** jää epäselväksi toimialalle sekä asiakkaille

Seuraukset

- **Tehokkuus** kasvaa automaation sekä tekoälyn avulla
- **Koulutustarve** kasvaa teknologiaa hyödyntävässä ympäristössä
- **Resurssit** rutiinitehtävien väheneminen saattaa vaikuttaa työvoiman tarpeeseen

Kuvio 8: Skenaario 1 - teknologiapainotteinen taloushallinto

Skenaariossa taloushallinnon rutiinitehtävät ja prosessit ovat automatisoidut. Sähköisen taloushallinnon etuna voidaan pitää rutiinien ja manuaalisen työn automatisointia. Tekoäly edistää analytiikkaa, joka mahdollistaa taloushallinnon ennustamisen ja analysoinnin. Tämä kaikki vähentää rutiinityötä ja vapauttaa aikaa asiantuntijoille. Yrityksen tilan ennustaminen helpottuu, ohjelma pystyy ennustamaan yrityksen kassatilannetta kuukausien päähän, eikä tieto ole enää menneisyyden lukuihin peilaavaa. Yritykselle voidaan luoda erilaisia skenaarioita toiminnan taloudellisista vaikutuksista.

Automatisaatio taloushallinnossa ei ole varsinaisesti mikään uusi asia, sillä ohjelmistot ovat kehittyneet pitkään ja automatisaatiota käytetään jo kaikissa tilitoimistoissa. Automaation ja teknologian hyödyntäminen kokonaisvaltaisena osana omaa työtä karsii kuitenkin tilitoimistoja, sillä automatisaatiota ja teknologiaa ei voida pitää enää irrallisena osa-alueena asiantuntijan työstä. Asiantuntijoiden on oltava valmiita luopumaan päällekkäisistä prosesseista, joita saatavat edelleen toteuttaa automaation ohella. Samaan aikaan teknologiaa hyödyntävässä yrityksessä kasvaa koulutustarve.

Yritysvastuun kannalta teknologisella kehityksellä on suuri rooli, sillä yritysvastuu tulee osaksi liiketoimintaa ja sen vaikutusten arvioiminen tulee korostumaan yrityksen toiminnassa. Mikäli asiantuntijoiden roolia ei osata hyödyntää, tulee ala pienentämään henkilöstöresurssejaan. Tällöin kannattavinta on pitää tilitoimistot pieninä, resurssien palkkaaminen ei olisi taloudellisesti kannattavaa. Automatisaatio ajaa tilitoimistot hintakilpailuun toimijoiden välillä, sillä automaatio alentaa asiakkaan hinnoittelua.

Yritysvastuuraportointi on pk-yrityksille uusi asia, eikä heillä ole usein resursseja palkata vastuullisuuteen keskittyntä asiantuntijaa. Yritysvastuuraportoinnin vaatimukset sekä koulutus saatetaan ohjata heidän yrityksensä taloushallinnosta vastaavalle luotetulle tilitoimistolle. Mikäli tilitoimistot eivät osaa tarttua tähän liiketoimintamahdollisuuteen, saattaa sen viedä joku muu taho. Asiakassuhteet saattavat kärsiä, kun asiakkaat ovat tyytymättömiä tilitoimistojen kyvykkyyteen tarjota neuvonantoa. Samoin henkilöstön tyytyväisyys, ala ei tarjoaisi nuorelle yritysvastuuraportoinnista kiinnostuneelle osaajalle mitään, jolloin ala jää hyvin kehittymättömäksi.

6.4.2 Skenaario 2 - älykkään taloushallinnon visio

Skenaario älykkään taloushallinnon visio (kuvio 9) pohjautuu ajureihin, jossa neuvontapalveluita ja teknologiaa hyödynnetään tilitoimistojen toiminnassa.

Älykkään taloushallinnon visio

Oletukset

- **Tekoäly** taloushallinnon ennustaminen ja analysointi tukee asiantuntijan työtä
- **Asiantuntijuuden rooli** korostuu taloushallinnon tehtävissä
- **Nopeus** teknologia mahdollistaa virheettömän ja nopean tiedon hyödyntämisen

Seuraukset

- **Tehokkuus** kasvaa automaation sekä tekoälyn avulla, monimutkaisia asioita ratkotaan yhdessä tekoälyn kanssa
- **Koulutustarve** alalle tarvitaan lisää osaajia, alalla on mahdollisuus edetä
- **Huippuasiantuntijat** kiinnostuvat työtehtävästä ja alan mahdollisuuksista
- **Resurssit** rutiinitehtävien väheneminen saattaa vaikuttaa työvoiman tarpeeseen

Kuvio 9: Skenaario 2 - älykkään taloushallinnon visio

Skenaariossa tilitoimistot voivat hyödyntää niin asiantuntijaosaamistaan kuin teknologiasta saatavaa automaatiota. Asiantuntijatyön avulla tilitoimistot voivat luoda lisäarvoa asiakkaille, he voivat tarjota syvällistä ja räätälöityä neuvontaa yritys vastuullisuuden osa-alueilta. Tämä loisi kilpailuetua niille tilitoimistoille, jotka päätyisivät hyödyntämään asiantuntemusta. Kilpailu eri tilitoimistojen välille perustuisikin tarjottavaan palveluun ja neuvontaan.

Monipuolisuus tehtävässä tarjoaa asiantuntijoille kyvyn kasvattaa omaa asiantuntemustaan. Tilitoimistot voivat tunnistaa tästä uusia liiketoimintamahdollisuuksia, jotka voivat johtaa palveluvalikoiman laajenemiseen sekä kasvuun. Yritysvastuuraportointi avaa uusia mahdollisuuksia myös asiantuntijalle, syvälinen asiantuntemus tarjoaa laadukasta neuvonantoa ja palvelua asiakkailleen. Asiantuntija pystyy näin tuottamaan asiakkailleen lisäarvoa, joka lisää asiakastytyväisyyttä ja saattaa kasvattaa asiakasmääriä.

Asiantuntijan tulisi olla valmis kouluttautumaan ja kehittämään ammattitaitoaan jatkuvasti. Tämä saattaisi hyödyttää koko tilitoimiston henkilökuntaa, sillä asiantuntija voisi auttaa tunnistamaan ja hallitsemaan riskejä liittyen yritys vastuuraportointiin. Myös tekoäly auttaa riskienhallinnassa tunnistaa ja ennakoita riskejä, mikä auttaa asiantuntijoita. Asiantuntija voisi analysoida tekoälyn avulla asiakkaiden tarpeita ja antaa suosituksia ratkaisuksista.

6.4.3 Skenaario 3 - asiantuntija hoitaa kaiken

Skenaario asiantuntija hoitaa kaiken (kuvio 10) pohjautuu ajureihin, jossa neuvontapalvelua hyödynnetään enemmän kuin teknologiaa.

Asiantuntija hoitaa kaiken

Oletukset

- **Rutiinitehtävät** hoidetaan manuaalisesti ilman teknologiaa
- **Ihmisläheisyys** toiminta vaatii henkilöresursseja
- **Asiantuntijuus** toiminta vaatii paljon asiantuntijalta, hänen on oltava perillä laajasta asiakasneuvonnasta, jonka lisäksi vastattava rutiinityöstä itse

Seuraukset

- **Hallinnollinen** työtaakka on korkea
- **Teknologiaa** ei nähdä voimavarana ja resursseja helpottavana asiana
- **Tilitoimistot** kilpailevat asiantuntijoiden osaamisella, jonka lisäksi asiantuntijuudessa on korkea osaamisvaatimus

Kuvio 10: Skenaario 3 - asiantuntija hoitaa kaiken

Skenaariossa asiantuntijan osaaminen korostuu enemmän kuin teknologinen. Asiantuntijaosaaminen on tilitoimiston kilpailutekijä markkinassa. Asiantuntijatyö kuitenkin vaatii asiantuntijalta paljon, sillä hän vastaa laaja-alaisesta asiakasneuvonnasta, jonka lisäksi hänellä on rutiinitehtävät hoidettavanaan. Hallinnollinen työtaakka on varsin korkea, sillä teknologiaa ei nähdä voimavarana helpottamaan työtä. Asiantuntijan näkökulmasta työnantajan suurin kilpailullinen tekijä on tarjota asiantuntijalle tarvittavaa koulutusta sekä hyvä työympäristö.

Tilitoimistojen olisi panostettava asiakassegmentointeihin, jossa eri asiakasryhmille tarjottaisiin eri laajuista palvelua. Suuremmat yritykset voisivat saada laajempaa neuvonantoa, kun taas pienemmissä yrityksissä riittäisi kevyempi palvelumalli. Asiantuntijoiden tueksi tarvittaisiin hallinnollista henkilöstöä, jotka voisivat hoitaa rutiinitehtäviä, mikäli se ei olisi teknologinen ratkaisu esim. ohjelmisto, tarvittaisiin lisää henkilöstöresursseja. Tämä vastaavasti kasvattaa yritysten kulurakennetta.

Kyseinen haastava asiantuntijatyö ei toimi kaikille, joten tilitoimiston olisi hyvä miettiä toiminnassaan eri tason asiantuntijan rooleja. Olisiko yrityksessä mahdollista pitää yritysraportointiin keskittyvää asiantuntijaa kaikkien asiakkaiden saatavilla? Mikäli asiakkaille haluttaisiin tarjota laaja-alaista yritysneuvontaa, voisiko palvelun ostaa tilitoimiston sidosryhmältä? Tilitoimisto voisi harkita yhteistyötä yritys vastuullisuuden perehtyneen yrityksen kanssa.

6.4.4 Skenaario 4 - perinteistä taloushallintoa

Skenaario perinteinen taloushallinto (kuvio 11) pohjautuu ajureihin, jossa molemmat teknologian käyttö sekä neuvonantopalvelua ei hyödynnetä.

Perinteinen taloushallinto

Oletukset

- **Automatisaatio** vähäistä paljon rutiinitehtäviä
- **Perinteinen** kirjanpito korostuu
- **Korkea työvoimantarve** manuaalisuus tarvitsee paljon työvoimaa

Seuraukset

- **Rajoitettu tehokkuus** automaation vähäisyyden vuoksi
- **Korkea hinta** asiakkaalle palvelu sitoo henkilöstöresursseja
- **Asiantuntijat** eivät pääse haastamaan itseään

Kuvio 11: Skenaario 4 - perinteistä taloushallintoa

Skenaariossa painottuvat rutiinityötehtävien hoitaminen, asiantuntijuudelta ei vaadita syvälistä näkökulmaa. Työntekijöiden on koulutauduttava alallaan edelleen vastatakseen lakisääteisiin vaatimuksiin, mutta neuvontatyötä ei juurikaan vaadita. Yritysvastuuraportoinnin yhteydessä toteutetaan perinteinen kirjanpito, mutta vaativimpiin kysymyksiin vastaaminen jää yrityksen omalle vastuulleen.

Asiantuntijan näkökulmasta yksitoikkoinen työ ja rutiininomaiset tehtävät voivat johtaa motivaation vähenemiseen. Ala ei tällöin anna mahdollisuuksia kehittyä ja oppia uutta, paitsi lainsäädännöllisten muutosten avulla. Tilitoimistojen on hyvä kuunnella henkilökuntaansa sekä pyrkiä vaikuttamaan hyvään työilmapiiriin.

Tilitoimistojen kannalta yritysvastuuraportointi ei tällöin toimi kilpailutekijänä, se on yksi rutiinitehtävä lisää. Vastuullisuus trendinä on jo olemassa, yritysvastuuraportointi on myös kasvava trendi, se vaatii tilitoimistoilta lisäresursseja ja teknologiaa. Lisäksi sidosryhmät saattavat odottaa tilitoimistoilta sitoutumista yritysvastuuraportoinnin osalta, joka saattaa luoda painetta muutokseen. Tilitoimistojen on pystyttävä erottautumaan toimikentässään ja se tulee vaatimaan harkintaa ja investointeja. Kaikki eivät ole siihen valmiita.

7 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tavoitteena oli analysoida EU:n vastuullisuussääntelyn vaikutuksia tilitoimistoille, tunnistaa haasteet ja mahdollisuudet sekä arvioida, mitä vastuullisuussääntely voi mahdollistaa tilitoimistoille.

Vastuullisuusraportointi voi olla tilitoimistoille mielenkiintoinen lisäarvopalvelu (Fredman 2022a). Tilitoimistoalan vuoden 2021 lukemat kertovat, että tilitoimistojen keskikoko oli 2 henkilöä, kun alalla työskentelee 12 165 henkilöä (Taloushallintoliitto 2023b). Vastuullisuusraportointi edellyttää asiaan keskittyviä asiantuntijoita, mutta onko tämä tilitoimistoille kannattavaa liiketoimintaa (Fredman 2022a.)? Tilitoimistot tuntevat oman asiakaskuntansa ja heidän taloudellisen tilanteensa hyvin. Lisäksi tilitoimistojen asiantuntijoilla on jo vahva osaaminen yritysvastuun eri osa-alueista heidän asiakaskunnassaan, kuten investointisuunnitelmista. (Taloushallintoliitto 2022b.)

Vihreään siirtymään keskittyvien investointientarve Suomessa on ylittänyt lokakuussa 2023 yli 200 miljardin euron rajan, varsinaisia investointipäätöksiä on kuitenkin tehty vasta vähän mitataavaan nähden 4,1 miljardilla eurolla. Investointien toteuttamisen esteenä on lisäksi kiihtynyt inflaatio, korkotason nousu, epävarma taloustilanne sekä eri maiden välinen valtioneuvon kilpailu. Kestävän talouskasvun läpimurto vaatii vähähiilisen arvoketjun yleistymistä Suomessa. Toimintaympäristön on uudistuttava tukemaan arvoketjua. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2023.) Yritysvastuuraportointi ja vihreät investoinnit vaikuttavat enenevässä määrin yritysten toimintaan. Yrityksiltä odotetaan yhä enemmän yhteiskuntavastuuta sekä ympäristöhaasteisiin vastaamista. Yritysvastuuraportointi vaatii yrityksiä raportoimaan läpinäkyvästi yhteiskunta- ja ympäristövastuistaan.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksenä oli, että millaisia mahdollisuuksia EU:n vastuullisuussääntely tuo taloushallintoalalle, erityisesti tilitoimistoille? PESTE- ja SWOT-analyysien avulla todettiin, että tilitoimistoala on tasainen ja luotettava sen riippumattomuuden vuoksi. Asiakassuhteet ovat pitkiä ja asiakkailta on luottamukselliset välit omiin tilitoimistoihin. Yritysvastuullisuusraportointi tulee vaatimaan tilitoimistoilta resursseja, joskin samalla teknologian kehittäminen vie tilitoimiston arkea yhä enemmän digitaaliseksi ja karsii manuaalista työtä. Kirjanpitäjän työtehtävissä tulee tulevaisuudessa muutosta ja on tilitoimiston strategisesta valinnasta kiinni, miten paljon. Kirjanpitäjä voi kasvattaa ammatillista neuvonanto-osaamista sekä yhä enemmän tulevaisuuteen tähtäävää talousneuvontaa uusien digitaalisten välineiden avulla ja manuaalisen työn poistumisen kautta. Alalla on osaajapulaa, kun ala ei houkuttele uusia työntekijöitä, alaa voisi luonnehtia vanhoillisena sen manuaalisen ja toistoa vaativien työtehtävien vuoksi. Alalla ei ole ollut paljoa etenemismahdollisuuksia, sillä alalla on hyvin paljon pieniä tilitoimistoja ja yksinyrittäjiä.

Opinnäytetyön haastattelut tukivat teoriaa sekä tehtyjä analyyseja hyvin. Haastatteluissa nousi teemoja, jotka olivat nähtävissä myös analyyseista. Yritysvastuullisuutta pidettiin merkityksellisenä, mutta käytännön toimenpiteet olivat vielä matkalla. Yritysvastuullisuusraportoinnin voitiin nähdä kilpailuetuna, mutta samanaikaisesti tilitoimistot sekä taloushallintoala laajemmin kärsii osaajapulasta ja resurssit ovat tiukassa. Tämä nousi esiin myös perehtymällä taloushallintoalan tulevaisuutta käsitteleviin artikkeleihin. Toimialan jatkuva tiedonhallinta ja asiantuntijoiden pätevyyden ylläpitäminen nousi esiin haastatteluissa. Tiedostan kirjanpitäjillä olevan paljon osaamista, mutta osaamisen jatkuva kehittäminen omaehtoisesti tuli yllätyksenä. Kirjanpitäjältä vaaditaan paljon tietotaitoa sekä osaamisen soveltamista. Yrityksen hallitus vastaa tiedon oikeellisuudesta, mutta kirjanpitäjällä on rooli tukea yrityksen hallitusta päätöksenteossa. Viimeisenä teemana digitaalisuus ja sen tuomat mahdollisuudet toimialalle. Digitalisatiolla on suuri vaikutus alaan, eikä sitä voi ohittaa, se tulee muokkaamaan tilitoimistojen roolia ja toimintaa, mahdollistaen rutiinitehtävien poistumisen ja vapauttamalla aikaa henkilökunnalta.

Suurimmaksi osaksi tilitoimistojen asiakkaista on pk-yrityksiä, joilta ei varsinaisesti vaadita standardin mukaista raportointia, mutta joiden katsotaan tarvitsevan eniten asiassa tukea. Tilitoimistot voivat tarjota pk-yrityksille konkreettista apua, esimerkiksi auttamalla niitä määrittelemään yritysvastuullisuuden painopistealueet, kehittämään tavoitteita ja seuraamaan niiden edistymistä. Tämä auttaa pk-yrityksiä ymmärtämään, miten ne voivat integroida vastuullisia käytäntöjä osaksi liiketoimintaansa ja miten ne voivat raportoida saavutuksistaan, vaikka viralliset vaatimukset eivät sitä edellyttäisikään

Haastatteluiden ja analyysien pohjalta oli varsin helppoa löytää muutosajurit skenaarioon. Skenaarionelikenttään nostettiin muutosajureiksi henkilöstön vahva taloudellinen osaaminen sekä teknologian kehittyminen. Syntyi neljä erillistä skenaariota: teknologiapainotteinen taloushallinto, älykkään taloushallinnon visio, perinteinen taloushallinto ja asiantuntija hoitaa kaiken. Mikäli tilitoimisto ei lähtisi kasvattamaan neuvonantopalveluaan, vaan jatkaisi liiketoimintaa hyvin manuaalisena, voisi pahimmassa tapauksessa olla edessä kilpailukyvyyn menetys. Asiakkaat saattavat siirtyä tilitoimistoihin, jotka tarjoavat yritysvastuullisuuteen neuvonantoa. Vastavasti neuvonannon hyödyntäminen liiketoimintamahdollisuutena saattaa kasvattaa yrityksen liiketoimintaa. Teknologian kehittyminen voi tuoda mukanaan myös haasteita, mm. tietoturvaan liittyvissä asioissa (Alhola 2023a).

Tilitoimistoala on kuitenkin murrosvaiheessa, kun etenevä automaatio muuttaa työtehtäviä ja asiakkaat tarvitsevat kasvavissa määrin asiantuntijapalveluita. Tilitoimistoalalla on ratkaisunpaikka, miten tulevaisuuteen ja kasvavaan palvelutarpeeseen tullaan reagoimaan. Strateginen tulevaisuuteen suuntautuva talousneuvonta voi tuoda uusia mahdollisuuksia kasvattaa liiketoimintaa ja vahvistamalla alalle syntyvää neuvonanto mielikuvaa. (Alhola 2023b) Opinnäytetyön jatkotutkimukselle on myös tilausta, jatkotutkimus voisi suuntautua toimialakohtaisiin case-

tutkimuksiin, jotka syventäisivät ymmärrystä, miten eri toimialat kohtaavat vastuullisuusraportoinnin tuomat haasteet ja mahdollisuudet.

Lähteet

Painetut

Kallunki, J-P. 2022. Tilinpäätösanalyysi. Alma Talent Oy.

Kouri, M. 2020. Kestävä rahoitus Taksonomia ja Strategia. Valtionvarainministeriö.

Kurittu, K. 2018. Yritysvastuuraportointi - Kiinnostavan viestinnän käsikirja. Alma Talent Oy.

Sähköiset

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere, Vastapaino 2011. Viitattu 2.4.2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-768-503-0>

Alhola, K. 2023a. Mitä työelämän murros tarkoittaa talousalan ammattilaisten työssä?. Eduhouse. Viitattu 5.2.2024. <https://www.eduhouse.fi/blog/tyoelaman-murros-ja-digitalisaatio-taloushallinnossa>

Alhola, K. 2023b. Tilitoimistot ratkaisevat nyt itse menestyksensä - kokenut yritysconsultti kannustaa kirjanpitäjiä vastaamaan asiakkaiden haasteisiin. Almatalent. Viitattu 5.2.2024. <https://www.almatalent.fi/blogi/tilitoimistot-ratkaisevat-nyt-itse-menestyksensa-kokenut-yrityskonsultti-kannustaa-kirjanpitajia-vastaamaan-asiakkaiden-haasteisiin/>

Angeria, K. 2019. Markkinatalous on uuden edessä - "Kapitalismi ei enää vain yksinkertaisesti toimi". Iisalmen sanomat. Viitattu 25.4.2023. <https://www.iisalmensanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/2901255>

Berndtson, T. 2018. Siirtyvä henkilöstö muuntuu taloushallinnon erityisosajiksi. KT-lehti. Viitattu 29.4.2023. <https://www.ktlehti.fi/2018/4/siirtyva-henkilosto-muuntuu-taloushallinnon-erityisosajiksi>

Brandt, M. Dahl, J., Johnson, J. & Ulfvens, N. 2022. Puheenvuoro: Eurooppalaisen innovaatiopolitiikan uusi vaihe vihreässä siirtymässä jatkaa monitasoisen hallinnon tiellä. Focus Localis 4/2022. Viitattu 19.2.2023. <https://journal.fi/focuslocalis/article/view/122263/75518>

Climate Leadership Coalition.2023. Viitattu 19.2.2023. [Vihreä siirtymä on Suomelle jopa sadan miljardin euron vientimahdollisuus - CLC](#)

Donitsitalous. 2023. Donitsi-talouden pohdintaa ja soveltamista Suomessa. Viitattu 25.4.2023. <https://www.donitsitalous.fi/>

Dufva, M. 2022. Toimintaympäristön analyysi: PESTE ja sen variaatiot. Tulevaisuudentutkimuksen Verkostoakatemia julkaisu 1/2022. Viitattu 1.5.2023.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-249-563-1>.

Dolan, C. & Barrero Zalles, D. 2021. Transparency in ESG and the Circular Economy : Capturing Opportunities Through Data. Business Expert Press. Viitattu 4.2.2024.

<http://urn.fi/URN:ISBN:1-63742-153-2>

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2022. Opas pk-yrityksille: näin varaudut yritysvastuun EU-lainsäädäntöön. Viitattu 30.4.2023. <https://ek.fi/ajankohtaista/uutiset/opas-pk-yrityksille-nain-varaudut-yritysvastuun-eu-lainsaadantoon/>

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2023. EK:n dataikkuna: Vihreän siirtymän investointiaikeet nousseet yli 200 miljardiin euroon. Viitattu 7.11. 2023. <https://ek.fi/ajankohtaista/tiedotteet/ekn-dataikkuna-vihrean-siirtymän-investointiaikeet-nousseet-yli-200-miljardiin-euroon/>

ESG yritysvastuun veturina - miksi myös pk-yrityksen kannattaa asettaa tavoitteet ja mittarit?. 2024. Ekokompassi. Viitattu 4.2.2024. <https://ekokompassi.fi/esg-yritysvastuun-veturina-miksi-myos-pk-yrityksen-kannattaa-asettaa-tavoitteet-ja-mittarit/>

Euroopan komissio. 2013. Viitattu 21.1.2023. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/benefits-eu-budget_fi

Euroopan komissio. 2021. Viitattu 19.2.2023. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_21_1046

Euroopan komissio. 2021b. KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE EMPTY Kestävään talouteen siirtymisen rahoitusstrategia. Viitattu 21.2.2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0390&from=EN>

Euroopan komissio. 2023. Viitattu 14.2.2023. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_fi

Euroopan komissio. 2023b. Viitattu 19.2.2023. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal_fi

Euroopan komissio. 2023c. EU taxonomy for sustainable activities. Viitattu 19.2.2023. [EU taxonomy for sustainable activities \(europa.eu\)](https://europa.eu/eu-lex/lexicon/eu-taxonomy-for-sustainable-activities)

Eurooppa-neuvosto. 2022. Neuvostolta lopullinen hyväksyntä yritysten kestävyysraportointia koskevalle direktiiville. Viitattu 20.2.2023. <https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2022/11/28/council-gives-final-green-light-to-corporate-sustainability-reporting-directive/>

Eurooppa-neuvosto. 2023. Viitattu 14.2.2023. <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>

Eurooppa-neuvosto.2023b. Viitattu 14.2.2023. <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/climate-change/>

Eurooppatiedotus.2020. Viitattu 19.2.2023. <https://eurooppatiedotus.fi/2020/08/12/mika-eun-elpymispaketti/>

Eurooppatiedotus. 2023. Viitattu 19.2.2023. <https://eurooppatiedotus.fi/perustietoa-eusta/eun-budjetti/>

Euroopan unioni. 2020. Viitattu 19.2.2023. [Investing climate neutral circular economy_en.pdf.pdf](https://investing-climate-neutral-circular-economy-en.pdf.pdf)

Euroopan unionin julkaisutoimisto. 2020. Sisämarkkinat. Viitattu 13.3.2023. <https://op.europa.eu/fi/publication-detail/-/publication/25deabe8-199a-11eb-b57e-01aa75ed71a1>

Finanssiala. 2021a. Taksonomia luo perustan kestäväälle rahoitukselle - EU-säädös ilmastovaiikutuksista tulee voimaan vuoden 2022 alussa. Viitattu 20.2.2023. [Taksonomia luo perustan kestäväälle rahoitukselle - EU-säädös ilmastovaiikutuksista tulee voimaan vuoden 2022 alussa - Finanssiala](https://finanssiala.fi/tiedotteet/taksonomia-luo-perustan-kestavalle-rahoitukselle-eu-saados-ilmastovaiikutuksista-tulee-voimaan-vuoden-2022-alussa-finanssiala)

Finanssiala. 2021b. Finanssiala ry:n ja yhteistyökumppanien toimenpidesitoumukset edistävät kestäväää kehitystä. Finanssiala ry. Viitattu 24.10.2023. <https://www.finanssiala.fi/aiheet/kestavan-kehityksen-sitoumukset/#/>

Finanssivalvonta. 2022. Euroopan komissio julkaisut vastauksia yleisimpiin kysymyksiin taksonomia-asetuksen artiklasta 8. Viitattu 20.2.2023. <https://www.finanssivalvonta.fi/tiedotteet-ja-julkaisut/valvottavatiedotteet/2022/euroopan-komissio-julkaisut-vastauksia-yleisimpiin-kysymyksiin-taksonomia-asetuksen-artiklasta-8/>

Finnwatch. 2022. Yli 600 suomalaisen yrityksen vastuullisuudesta saadaan pian lisää tietoa. Viitattu 20.2.2023. <https://finnwatch.org/fi/uutiset/988-yli-600-suomalaisen-yrityksen-vastuullisuudesta-saadaan-pian-lisaae-tietoa-->

Forsius,K., Silvo, K., Jouttijärvi, T., Marttunen, M., Mustajoki, J., Karppinen, T., Kostamo, K., Salo, P., Romppanen, S., Kautto, P. & Toivanen, R. 2022. Ei merkittävää haittaa -periaatteen (DNSH) soveltaminen Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman hankkeissa. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 3/2022. Viitattu 20.2.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-5458-4>

Fredman, J. 2022a. Vastuullisuusraportointi - uhka vai mahdollisuus?. Suomen Taloushallinto-liitto ry. Viitattu 29.4.2023. <https://taloushallintoliitto.fi/vastuullisuusraportointi-uhka-vai-mahdollisuus/>

Fredman, J. 2022b. ESG-raportointi eli vastuullisuus-raportointi pähkinänkuoressa. Tilisanomat. Viitattu 29.4.2023. <https://tilisanomat.fi/talousohjaus/esg-raportointi-eli-vastuullisuus-raportointi-pahkinankuoressa>

Fredman, J. 2021. Vastuullisuusraportointi- mitä mahdollisuuksia palvelulle tilitoimistoalalla?. Tilitoimistossa. Viitattu 25.4.2023. <https://tilitoimistossa.taloushallintoliitto.fi/kolumnit/paakirjoitus/vastuullisuusraportointipalvelun-mahdollisuuksista-tilitoimistoalalla>

Juuti, P. & Puusa, A. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. E-kirja. Gaudeamus.

- GRI. 2022. GRI and the European Sustainability Reporting Standards (ESRS). Viitattu 13.3.2023. <https://www.globalreporting.org/media/q10htdar/q-and-a-gri-and-the-esrs.pdf>
- Hakola, E. 2021. EU tuo Vastuullisuusraportointia koskevan direktiivin - Raportointivelvollisuus huolettaa yrityskenttää. Suomen yrittäjät. Viitattu 13.3.2023. <https://www.yrittajat.fi/uutiset/eu-tuo-vastuullisuusraportointia-koskevan-direktiivin-raportointivelvollisuus-huolettaa-yrityskenttaa/>
- Helander, M. & Guarnieri M. 2023. Näkökulmia tulevaisuuden taloushallintoon -blogisarja käynnistyy. PWC Suomi. Viitattu 23.4.2023. <https://uutishuone.pwc.fi/nakokulmia-tulevaisuuden-taloushallintoon>
- Helkkula, V. 2021. Creating Shared Value Strategy – Vastuullisesti uudistuvan yrityksen lähestymistapa. Ethica. Viitattu 25.4.2023. <https://www.ethica.fi/about-us/>
- Helsingin seudun kauppakamari. 2021. Viitattu 21.1.2023. <https://helsinki.chamber.fi/vihreaitilinpaatos-ja-vastuullisuus-osana-vihreaa-siirtymaa/>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu. E-kirja. Gaudeamus.
- Huusko, J. 2021. Savonia-artikkeli: Vihreä siirtymä tuo pk-yrityksille uusia mahdollisuuksia. Savonia ammattikorkeakoulu. Viitattu 30.4.2023. <https://www.savonia.fi/artikkelit/savonia-artikkeli-vihrea-siirtyma-tuo-pk-yrityksille-uusiamahdollisuuksia/>
- Härmälä, V., Roiha, U., Salminen, V., Halme, K., Kettinen, J., Ali-Yrkkö, J., Pajarinen, M. & Ylhäinen, I. 2021. Kasvuyritysten rahoitus Suomessa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:18. Viitattu 19.2.2023. [Kasvuyritysten rahoitus Suomessa. InvestEU-ohjelman hyödyntäminen ja mahdollisuudet \(valtioneuvosto.fi\)](https://www.investeu.fi/ohjelman-hyodyntaminen-ja-mahdollisuudet-valtioneuvosto.fi)
- Juhila, K. 2023. Teemoittelu. Tietoarkisto. Viitattu 11.10.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>
- Järvensivu, P., Ahokas, J. & Toivanen, T. 2022. Tavoitteena reilu ja kestävä talous: Siirtymään tähtäävät aloitteet suomalaisessa keskustelussa ja politiikassa. Sitra muistio. Viitattu 25.4.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-347-282-2>
- Kaarlejärvi, S. & Salminen, T. 2018. Älykäs taloushallinto. Alma Talent. Viitattu 4.2.2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:952-14-3429-5>
- Kalliokoski, S. 2023. Kestävyyssraportointi (CSR) tulee pakolliseksi yhä useammalle yritykselle. Code of Conduct Company. Viitattu 1.2.2024. <https://www.codeofconduct.fi/2023/05/10/kestavyysraportointi-csr-tulee-pakollisesti-yha-useammalle-yritykselle/>
- Karhunen, J. 2022. Taksonomia: Väline ympäristökestävyyteen rahoituksessa - mutta mistä ihmeestä siinä on kysymys?. Viitattu 15.3.2023. <https://urly.fi/34fA>
- Kaskinen, T., Kuittinen, O., Neuvonen, A., Ritola, M., Hämäläinen, M., Nuutinen, J., Tarvainen, A. & Lahtinen, V.. 2013. Strateginen vastuullisuus: 20 esimerkkiä keskisuurista yrityksistä. Sitra. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-563-871-7>
- Koskelo, M. 2021. Tehtävänä tulevaisuus tulevaisuusmuotoilu päätöksenteossa. Alma Talent. Viitattu 4.2.2024. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-14-4389-3>

- Kuntaliitto. 2023. Kestävä kehitys. Viitattu 21.2.2023. <https://www.kuntaliitto.fi/kehittamisen-ja-digitalisaatio/kestava-kehitys>
- Lahti, S. & Salminen, T. 2014. Digitaalinen taloushallinto. Alma Talent Oy. Alma Talent Verkkokirjahylly [rajattu pääsy]. Viitattu 23.4.2023
- Lätti, R., Malho, M., Rowley, C. & Frilander, O. 2022. SKENAARIOIDEN RAKENTAMINEN TULEVAISUUSTAULUKKOMENETELMÄLLÄ. Tulevaisuudentutkimuksen Verkostoakatemia julkaisuja 1/2022. Viitattu 1.5.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-249-563-1>
- Manninen, O. & Suomala, P. 2018. Laskentatoimi johtamisen tukena. Edita Publishing Oy. Viitattu 4.2.2024. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-37-6253-7>
- Maunula, S. & Sivén, S. 2022. Yrityksen liiketoiminnan vastuullisuus hyvän kaaoksen kynnyksellä. Laurea julkaisut 194. Viitattu 25.4.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-658-7>
- Mykkänen, J. 2006. Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset. Tutkielmateon tukisivu. Viitattu 30.4.2023. <https://www.mv.helsinki.fi/home/jmykkane/tutkielma/Tutkimusongelma.html>
- Mäkelä, H. 2021. Vastuullisuusraportoinnin monet roolit. Tampere University Research Portal. Viitattu 4.2.2024. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202201281684>
- Nissinen, T. 2018. Taloustieteilijä Kate Raworth: "Olemme viimeisiä, jotka voivat pelastaa planeettamme". Maailman kuvalehti. Viitattu 30.4.2023. <https://maailmankuvalehti.fi/2018/4/lyhyet/taloustieteilija-kate-raworth-olemme-viimeisia-jotka-voivat-pelastaa-planeettamme/>
- Nokkala, J. 2018. Siirtykö yritysvastuu- raportointi osaksi talouden tunnuslukuja?. Tilisanomat 2/2018. Viitattu 4.2.2024. <https://tilisanomat.fi/kirjanpito/siirtyko-yritysvastuu-raportointi-osaksi-talouden-tunnuslukuja>
- Partti, P. 2010. Kirjanpitäjän työ ei ole vain tositteiden kirjaamista. Viitattu 23.4.2023. <https://www.talouskuutio.fi/kirjanpitajan-tyo-ei-ole-vain-tositteiden-kirjaamista/>
- Peljo, J. 2022. Janne Peljo: ”Vihreä siirtymä avaa tuhansien miljardien investointi-ky-synnän suomalaisille yrityksille”. Elinkeinoelämän keskusliitto. Viitattu 21.1.2023. <https://ek.fi/ajankohtaista/blogit/janne-peljo-vihrea-siirtyma-avaa-tuhansien-miljardien-investointikysynnän-suomalaisille-yrityksille/>
- Perkiö, S. 2021. Sanna Perkiö, Ecobio: EU-taksonomian luokitus- ja raportointivaatimukset koskevat pian monia yrityksiä. UN Global Compact Network Finland. Viitattu 20.2.2023. [Sanna Perkiö, Ecobio: EU-taksonomian luokitus- ja raportointivaatimukset koskevat pian monia yrityksiä - UN Global Compact Network Finland](https://www.unglobalcompact.org/finland/2021/12/sanna-perkio-ecobio-eu-taksonomian-luokitus-ja-raportointivaatimukset-koskevat-pian-monia-yrityksia-un-global-compact-network-finland)
- Proakatemia. 2018. SOLUESSEE: KVALITATIIVINEN TUTKIMUS. Proakatemia essee pankki. Viitattu 30.4.2023. <https://essee pankki.proakatemia.fi/soluessee-kvalitatiivinen-tutkimus-2/>
- Pöntinen, H. 2022. Vihreän rahoituksen sääntely turvaa tulevaisuuttamme. Suomen Pankki. Viitattu 21.2.2023. <https://www.eurojalous.fi/fi/blogit/2022/vihrean-rahoituksen-saantely-turvaa-tulevaisuuttamme/>

- Raihanj.2021. Kestävä rahoitus, EU:n taksonomia-asetus ja komission toimivalta: Metsätalouden kestävyyskriteerit myrskyn silmässä. Finnish Environmental Law, Forest Governance. Viitattu 20.2.2023.
- Raworth, K. 2012. A safe and just space for humanity: CAN WE LIVE WITHIN THE DOUGHNUT?. Oxfam Discussion Papers. Viitattu 25.4.2023. <https://www.oxfam.org/en/research/safe-and-just-space-humanity>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 30.4.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus>
- Seitamaa-Hakkarainen, P. 2014. Kvalitatiivinen sisällönanalyysi. Metodix. Viitattu 4.2.2024. <https://metodix.fi/2014/05/19/seitamaa-hakkarainen-kvalitatiivinen-sisallon-analyysi/>
- Sivén, S. (toim.) 2022. Vastuullisuuden taustavaikuttajat. Laurea julkaisut 194. Laurea ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-658-7>
- Speth, C. 2016. Swot analysis. Washington, D.C. 50Minutes.com, 2016. Viitattu 4.2.2024. <http://urn.fi/URN:ISBN:2-8062-6932-6>
- Statement of Intent to Work Together Towards Comprehensive Corporate Reporting. 2020. Summary of alignment discussions among leading sustainability and integrated reporting organisations CDP, CDSB, GRI, IIRC and SASB. Viitattu 4.2.2024. <https://www.cdp.net/en/articles/media/comprehensive-corporate-reporting>
- Suomen tilintarkastajat. 2023. Tilintarkastajan kestävyysanasto. Viitattu 20.2.2023. <https://tilintarkastajat.fi/artikkelit/tilintarkastajan-kestavyysanasto/>
- Taloushallintoliitto. 2023a. ESG-eli vastuullisuusraportointi. Viitattu 13.3.2023. <https://taloushallintoliitto.fi/tietopankki/esg-eli-vastuullisuusraportointi/>
- Taloushallintoliitto. 2023b. Taloushallintoala Suomessa. Viitattu 23.4.2023. <https://taloushallintoliitto.fi/tietopankki/taloushallintoala-suomessa/>
- Taloushallintoliitto. 2022a. Ketteryyttä vastuullisuuden raportointiin. Viitattu 29.4.2023. <https://taloushallintoliitto.fi/ketteryytta-vastuullisuuden-raportointiin/>
- Taloushallintoliitto. 2022b. Yritysvastuulaki tilitoimistossa - Kannattaako vastuullisuus?. Viitattu 7.11.2023. <https://uutiset.taloushallintoliitto.fi/news/yritysvastuulaki-tilitoimistossa-kannattaako-vastuullisuus-441835>
- Tilastokeskus. 2023. Toimialaluokitus 2008. Viitattu 23.4.2023. https://www.stat.fi/fi/luokitukset/toimiala/toimiala_1_20080101/code/6920/
- Tilastokeskus.2023b. Tilastokeskuksen PxWeb-tietokannat. Viitattu 23.4.2023. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_yrti/stat-fin_yrti_pxt_13vy.px/table/tableViewLayout1/
- Toiskallio, T. 2023. SUOMEN YLIKULUTUSPÄIVÄ ON TÄNÄÄN - YLITÄMME KESTÄVÄN KULUTUKSEN RAJAT NOIN NELINKERTAISESTI. WWF. Viitattu 30.4.2023.

<https://wwf.fi/uutiset/2023/03/suomen-ylikulutuspaiva-on-tanaan-ylitamme-kestavan-kulutuksen-rajat-noin-nelinkertaisesti/>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2019. Taloushallintoalan toimialaraportti 2019. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja Toimialaraportti 2019:50. Viitattu 24.10.2023.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-453-2>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022. Vihreän siirtymän rahoitus kasvupolitiikan osana. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2022:41. Viitattu 15.3.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-618-5>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2023. Viitattu 19.2.2023. <https://www.eura2014.fi/rrtiepa/projekti.php?projekтикoodi=S22591>

United Nations. 2023. Viitattu 14.2.2023. <https://www.un.org/en/climatechange/paris-agreement>

United Nations. 2023b. Sustainable Development Goals (SDGs) And Disability. Viitattu 15.3.2023. <https://social.desa.un.org/issues/disability/sustainable-development-goals-sdgs-and-disability>

Ulkoministeriö. 2023. Agenda 2030- kestävän kehityksen tavoitteet. Viitattu 15.3.2023. [https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet#:~:text=Kest%C3%A4v%C3%A4n%20kehityksen%20tavoitteita%20on%20kaikkiaan,Sustainable%20Development%20Goals%20\(SDG\).](https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet#:~:text=Kest%C3%A4v%C3%A4n%20kehityksen%20tavoitteita%20on%20kaikkiaan,Sustainable%20Development%20Goals%20(SDG).)

Valtioneuvoston kanslia. 2023. Viitattu 21.1.2023. <https://vnk.fi/suomen-eu-politiikka/eu-ilmastopaketti/tavoitteet-ja-kasittely>

Valtioneuvoston kanslia. 2023b. Viitattu 14.2.2023. <https://vnk.fi/-/eu-n-ilmastopaketti-perustiedot>

Valtiovarainministeriö. 2023. Viitattu 21.1.2023. <https://vm.fi/kestava-kasvu>

Valtiovarainministeriö. 2023b. Viitattu 19.2.2023. <https://vm.fi/elpyminen>

Vihreän siirtymän rahoituksen työryhmä. 2022. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:73. Helsinki. Viitattu 21.1.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164478/VN_2022_73.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vihreä vastuu. 2022. Viitattu 21.1.2023. <https://vihreavastuu.fi/uusi-eun-lakialoite-lisaa-vaatimuksia-yrittysten-vastuullisuuteen/>

Vihreä vastuu -hanke: Vihreä tilinpäätös ja vastuullisuus osana vihreää siirtymää. 2021. Laurea ammattikorkeakoulu. Viitattu 28.8.2022. <https://www.laurea.fi/ajankohtaista/uutiset/vihrea-vastuu-hanke-vihrea-tilinpaatos-ja-vastuullisuus-osana-vihreaa-siirtymaa/>

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. E-kirja. PS kustannus.

Vilka, H. 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. E-kirja. Art House Oy.

Vuori, J. 2024. Laadullinen sisällönanalyysi. Tietoarkisto. Viitattu 4.2.2024.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metodit/laadullinen-sisallonaalyysi/>

Yhdistyneet kansakunnat. 2023. Viitattu 14.2.2023. <https://unric.org/fi/yk-ja-ilmastonmuutos/>

Ympäristöministeriö. 2023a. Viitattu 21.1.2023. <https://ym.fi/mita-on-vihrea-siirtyma>

Ympäristöministeriö. 2023b. Viitattu 14.2.2023. <https://ym.fi/pariisin-ilmastosopimus>

Ympäristöministeriö. 2023c. Mitä on kestävä kehitys?. Viitattu 21.2.2023. <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

Kuviot

Kuvio 1: ESG-malli mukaillen (Taloushallintoliitto 2023a).	14
Kuvio 2: CSV-strategia (Helkkula 2021).	19
Kuvio 3 Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmät	35
Kuvio 4: PESTE-analyysi	43
Kuvio 5: SWOT-analyysi	45
Kuvio 6: Nelikentän akselit	49
Kuvio 7: Skenaariot nelikentässä	50
Kuvio 8: Skenaario 1 - teknologiapainotteinen taloushallinto	50
Kuvio 9: Skenaario 2 - älykkään taloushallinnon visio	52
Kuvio 10: Skenaario 3 - asiantuntija hoitaa kaiken	53
Kuvio 11: Skenaario 4 - perinteistä taloushallintoa	54

Taulukot

Taulukko 1: ESG-raportoinnin kehittämisen kohteet ja mittarit (Fredman 2022b).	15
Taulukko 2: PESTE-analyysin teema esimerkkejä (Dufva 2022, 107).	36

Liite 1 Haastattelukutsu tilitoimistoille sähköpostitse	67
---	----

Liite 1 Haastattelukutsu tilitoimistoille sähköpostitse

Hei,

Sain yhteystietonne Vihreä vastuu -hankkeen vetäjältä Suvi Siveniltä. Suoritan Laureassa YAMK tutkintoa ja olen tekemässä opinnäytetyötä yritysraportoinnista. Teen opinnäytetyön vihreä vastuu-hankkeelle, varsinainen hanke on jo loppunut elokuussa.

Vastuullisuuden EU-säätely etenee nopealla tahdilla ja se tulee velvoittamaan vaihteittain erikokoisia yrityksiä. Haluan opinnäytetyössäni tutkia tilitoimistojen tulevaisuuden ennakoivia vastuullisuusraportointiin liittyen.

Olisin erittäin kiitollinen, mikäli aikataulussasi olisi aikaa puolentunnin puhelulle. Haastattelun tulokset ja osallistujat kirjataan opinnäytetyössä anonyymisti. Olen tehnyt opinnäytetyön teoria-osuuden, aikomukseni on valmistua joulukuussa 2023. Haastattelun toteuttaisin mielelläni viikolla 35-36. Voit ehdottaa kalenterisi mukaan aikaa ja laitan sen onnistumaan.

Ystävällisin terveisin,

Hanna Rinta-Erkkilä